ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ

બ્લોક નં. ૨, પહેલો માળ, કર્મયોગી ભવન, સેક્ટર – ૧૦-એ, ગાંધીનગર

જાહેરાત ક્રમાંકઃ ૪૫૪/૨૦૨૬૨૭, બાગાયત મદદનીશ,વર્ગ–૩ અંગેની વિગતવાર સૂચનાઓ

(વેબસાઇટ એડ્રેસ : https://ojas.gujarat.gov.in અને https://gsssb.gujarat.gov.in)

---

૧. ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ, ગાંધીનગર **દ્વારા કૃષિ, ખેડુત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગના તાબા હેઠળની બાગાયત નિયામક કચેરીની બાગાયત મદદનીશ,વર્ગ–૩ સંવર્ગની કુલ–૧૦૦ જગ્યાઓ** સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા મારફતે સીધી ભરતીથી ભરવા માટેની પ્રક્રિયામાં પસંદગી યાદી તૈયાર કરવા માટે ઉમેદવારો પાસેથી ojas વેબસાઇટ મારફત ઓનલાઇન અરજીપત્રકો મંગાવવામાં આવે છે. આ માટે ઉમેદવારોએ https://ojas.gujarat.gov.in વેબસાઇટ **પર તા.૦૩/૦૮/૨૦૨૬ (બપોરના ૧૪–૦૦ કલાક) થી તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬ (સમય રાત્રિના ૧૧.૫૯ કલાક સુધી)** દરમિયાન ઓન–લાઇન અરજી કરવાની રહેશે.

૨. **અરજી કરવા માટેની વિગતવાર સૂચનાઓ સહિત આ સમગ્ર જાહેરાત દરેક ઉમેદવારે પ્રથમ ધ્યાનથી વાંચવી જરૂરી છે. જેથી ઉમેદવાર દ્વારા અરજીપત્રક ભરતા સમયે કોઈ ભૂલ/ખોટી વિગત દર્શાવવાનું ટાળી શકાય કે જેના કારણે ઉમેદવારી રદ થવાના પ્રશ્નો ઉપસ્થિત ન થાય.**

૩. ભરતી પ્રક્રિયા સંબંધેની તમામ સૂચનાઓ મંડળની વેબસાઇટ https://gsssb.gujarat.gov.in પર મૂકવામાં આવશે. તેથી સમયાંતરે મંડળની વેબસાઇટ અચૂક જોતાં રહેવું.

૪. ઓન–લાઇન અરજી કરતી વખતે ઉમેદવારોએ પોતાની શૈક્ષણિક લાયકાત, વય, જાતિ તેમજ અન્ય લાયકાતના બધાં જ અસલ પ્રમાણપત્રો પોતાની પાસે જ રાખવાનાં રહેશે અને અરજીપત્રકમાં તે પ્રમાણપત્રોમાં દર્શાવ્યા મુજબની જરૂરી વિગતો ભરવાની રહેશે. આમ, પોતાનાં બધાં જ પ્રમાણપત્રો જેવાં કે, શૈક્ષણિક લાયકાત, વય, શાળા છોડ્યાનું પ્રમાણપત્ર, કેટેગરી (SC/ST/SEBC/EWS), દિવ્યાંગ(લાગુ પડતું હોય તો), માજી સૈનિક (લાગુ પડતું હોય તો) તેમજ અન્ય લાયકાતનાં અસલ પ્રમાણપત્રોને સાથે રાખીને ઓન–લાઇન અરજીમાં પોતાનાં પ્રમાણપત્રોને આધારે સાચી વિગતો ભરવાની રહે છે. અરજીમાંની ખોટી વિગતોને કારણે અરજી 'રદ' થવાપાત્ર બને છે. આથી, ઓનલાઇન અરજીપત્રક ઉમેદવારે કાળજીપૂર્વક ભરવાનું રહે છે.

૫. જગ્યાની વિગતો :–

સંવર્ગવાર જગ્યાની વિગતો નીચે મુજબ છે.

સંવર્ગનું નામ	વિભાગ/ ખાતાની વડાની કચેરીનું નામ	કુલ જગ્યાઓ	કક્ષાવાર જગ્યાઓ					કક્ષાવાર જગ્યાઓ પૈકી મહિલાઓ માટે અનામત જગ્યાઓ					કુલ જગ્યાઓ પૈકી અનામત	
			બિન અનામત (સામાન્ય)	આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ	સા. શૈ. પ.વર્ગ	અનુ. જાતિ	અનુ. જન જાતિ	બિન અનામત (સામાન્ય)	આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ	સા. શૈ. પ.વર્ગ	અનુ. જાતિ	અનુ. જન જાતિ	શારીરિક અશક્ત (દિવ્યાંગ)	માજી સૈનિક
બાગાયત મદદનીશ, વર્ગ–૩	કૃષિ, ખેડુત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગ	૧૦૦	૪૧	૧૦	૨૭	૦૭	૧૫	૧૩	૦૩	૦૮	૦૨	૦૪	૦૪	૧૦

(૧) આ જાહેરાતમાં દર્શાવેલી જગ્યાઓમાં વધઘટ થવાની શક્યતા રહેલી હોઈ, જગ્યાઓમાં વધઘટ થઈ શકશે.

(૨) અનામત જગ્યાઓ મૂળ ગુજરાતના અનામત વર્ગના ઉમેદવારો માટે જ અનામત છે.

(૩) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૧૧/૧૧/૨૦૧૪ના જાહેરનામા ક્રમાંક–સીઆરઆર/૧૦૯૬/૨૨/૧૩/ગ.૨(ભાગ–૧)ની જોગવાઈઓ ધ્યાને લઈને, મહિલાઓ માટે અનામત જગ્યાઓ રાખવામાં આવી છે. મહિલાઓની અનામત જગ્યાઓ માટે લાયક મહિલા ઉમેદવાર ઉપલબ્ધ નહીં થાય તો, તે જગ્યા સંબંધિત કૅટેગરી (બિનઅનામત, આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ, અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ)ના પુરુષ ઉમેદવારથી ભરવામાં આવશે.

(૪) જાહેરાતમાં જે તે કૅટેગરીમાં કુલ જગ્યાઓ પૈકી મહિલા ઉમેદવારો માટે અમુક જગ્યાઓ અનામત હોય ત્યારે મહિલા ઉમેદવારોની અનામત જગ્યાઓ સિવાયની બાકી રહેતી જગ્યાઓ, ફક્ત પુરુષ ઉમેદવારો માટે અનામત છે તેમ ગણવાનું નથી. આ જગ્યાઓ પર પુરુષ તેમજ મહિલા ઉમેદવારોની પસંદગી ઉમેદવારોએ મેળવેલા માર્ક્સ/Normalized માર્ક્સના મેરિટ્સને ધ્યાને લઈ કરવામાં આવે છે. તેથી, આવી જગ્યાઓ માટે પુરુષ તેમજ મહિલા ઉમેદવારો અરજી કરી શકે છે.

(૫) દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે અનામત જગ્યા હોય તે જગ્યા પર ઉમેદવારી નોંધાવવા માટે તેમજ જો કોઈ જગ્યાઓ અનામત ના હોય ત્યારે અનામત સિવાયની જગ્યા પર દિવ્યાંગ ઉમેદવાર ઉમેદવારી નોંધાવવા માંગે ત્યારે નીચે મુજબની દિવ્યાંગતા માન્ય રહેશે:

સંવર્ગનું નામ	અંધત્વ અથવા ઓછી દ્રષ્ટિ	બધિર અને ઓછું સાંભળનાર	મગજના લકવો સહિત હલનચલનની દિવ્યાંગતા, રક્તપિત્તમાંથી સાજા થયેલ, વામનતા, એસિડ ઍટેકનો ભોગ બનેલા અને નબળા સ્નાયુ	સ્વલીનતા, બૌદ્ધિક દિવ્યાંગતા, ખાસ વિષય શીખવાની અક્ષમતા અને માનસિક બીમારી અને (A) થી (D) હેઠળની વ્યક્તિમાંથી એક કરતાં વધારે પ્રકારની દિવ્યાંગતા
	A	**B**	**C**	**D & E**
બાગાયત મદદનીશ,વર્ગ–૩	**LV** 40-70%	**D, HH** 40-70%	**BA, BL*, OA, OL, CP, LC, Dw, AAV, SD, SI**	**ASD(M), ID, SLD, MI, MD**
કુલ જગ્યા–૦૪	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧

LV (Low vision) 40-70%**, D(**Deaf), **HH**(Hard of Hearing) 40-70%**, BA** (Both Arm), **BL*** (Both Leg), **OA** (One Arm), **OL** (One Leg), **CP** (Cerebral Palsy), **LC** (Leprosy Cured), **Dw** (Dwarfism), **AAV** (Acid Attack Victim), **SD** (Spinal Deformity), **SI** (Spinal Injury), **ASD(M)**(Autism Spectrum Disorder(Mild)), **ID** (Intellectual disabiliy), **SLD** (Specific learning Disability), **MI** (Mental Illness), **MD** (Multiple Disabilities) Disabilities included in Group A to D

નોંધ:- **BL***પ્રકારની દિવ્યાંગતા ધરાવતા ઉમેદવારો માટે સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા વિભાગના તા.૯/૬/૨૦૨૩ અને તા.૧૧/૧૦/૨૦૨૩ના ઠરાવની જોગવાઇઓ તથા શરતો ધ્યાને લઇ મેડીકલ બોર્ડના અભિપ્રાય આધારે નિમણૂક માટે લાયક કે ગેરલાયક છે કે કેમ તે સંબંધિત વિભાગ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવશે.

૬. નાગરિકત્વ:–

ઉમેદવાર ભારતનો નાગરિક હોવો જોઈએ અથવા ગુજરાત મુલકી સેવા વર્ગીકરણ અને ભરતી (સામાન્ય) નિયમો, ૧૯૬૭ ના નિયમ–૭ ની જોગવાઈ મુજબની રાષ્ટ્રીયતા ધરાવતા હોવા જોઈએ.

૭. વયમર્યાદા:–

(૧) **તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬ ના રોજ ઉમેદવારની ઉંમર ૧૮ વર્ષથી ઓછી નહિ અને ૩૩** વર્ષથી વધુ ન હોવી જોઈએ;

ગુજરાત મુલકી સેવા વર્ગીકરણ અને ભરતી(સામાન્ય) નિયમો, ૧૯૬૭ ની જોગવાઈઓ અનુસાર અગાઉથી ગુજરાત સરકારની સેવામાં હોય તેવા ઉમેદવારની તરફેણમાં ઉપલી વયમર્યાદા હળવી કરી શકાશે.

(૨) સામાન્ય વર્ગના મહિલા ઉમેદવારો, અનામત વર્ગના પુરુષ તથા મહિલા ઉમેદવારો, માજી સૈનિક, દિવ્યાંગ ઉમેદવારોને નીચે મુજબ નિયમોનુસાર **વયમર્યાદામાં છૂટછાટ** મળવાપાત્ર છે.

કેટેગરી	**છૂટછાટ**	**મહત્તમ વયમર્યાદા**
સામાન્ય કેટેગરીનાં મહિલા ઉમેદવારોને	**૫ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૦ વર્ષની મર્યાદામાં)
અનામત કેટેગરીનાં પુરુષ ઉમેદવારોને	**૫ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૦ વર્ષની મર્યાદામાં)
અનામત કેટેગરીનાં મહિલા ઉમેદવારોને (૫+૫=૧૦)	**૧૦ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં)
સામાન્ય કેટેગરીનાં દિવ્યાંગતા ધરાવતાં પુરુષ ઉમેદવારોને	**૧૦ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં)
સામાન્ય કેટેગરીનાં દિવ્યાંગતા ધરાવતાં મહિલા ઉમેદવારોને (૧૦+૫=૧૫)	**૧૫ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં)
અનામત કેટેગરીનાં દિવ્યાંગતા ધરાવતાં પુરુષ ઉમેદવારો (૫+૧૦=૧૫)	**૧૫ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં)
અનામત કેટેગરીનાં દિવ્યાંગતા ધરાવતાં મહિલા ઉમેદવારો (૫+૧૦+૫=૨૦)	**૨૦ વર્ષ**	(મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં)
માજી સૈનિક ઉમેદવારો	ઉપલી વયમર્યાદામાં તેઓએ બજાવેલી ફરજના સમયગાળા ઉપરાંત ત્રણ વર્ષ સુધીની છૂટછાટ મળશે.	

૮. પગાર ધોરણ:–

નાણા વિભાગના તા.૧૬/૦૨/૨૦૦૬, તા.૨૯/૦૪/૨૦૧૦, તા.૦૬/૧૦/૨૦૧૧ તથા તા.૨૦/૧૦/૨૦૧૪ના ઠરાવ ક્રમાંક:ખરચ–૨૦૦૨–૫૭–ઝ.૧ તેમજ તા.૨૦/૧૦/૨૦૧૫ તથા તા.૧૮/૦૧/૨૦૧૭ના ઠરાવ ક્રમાંક: ખરચ–૨૦૦૨–૫૭–(પાર્ટ–૨)–ઝ.૧ અને છેલ્લે તા.૧૮/૧૦/૨૦૨૩ના ઠરાવ ક્રમાંક: ખરચ–૨૦૦૨–૫૭–(પાર્ટ–૪)–ઝ.૧ મુજબ પ્રથમ પાંચ વર્ષ માટે પ્રતિમાસ **રૂ.૨૬,૦૦૦/–(અંકે રૂપિયા છવીસ હજાર) ના** ફિક્સ પગારથી નિમણૂક અપાશે તેમજ ઉક્ત ઠરાવના અન્ય લાભો મળવાપાત્ર થશે.

સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૩/૧૦/૨૦૧૫ના ઠરાવ ક્રમાંક: સીઆરઆર–૧૧–૨૦૧૫–૩૧૨૯૧૧–ગ.૧ અને નાણા વિભાગના તા.૨૮/૦૩/૨૦૧૬ના ઠરાવ ક્રમાંક:ખરચ–૨૦૦૨–૫૭–(પાર્ટ–૩)/ઝ.૧ તથા તા.૧૮/૦૧/૨૦૧૭ના ઠરાવમાં દર્શાવેલી બોલીઓ અને શરતોને આધીન, નિમાયેલા ઉમેદવાર પાંચ વર્ષના અંતે ઉમેદવારની સેવાઓ સંતોષકારક જણાયેથી સંબંધિત કચેરીમાં **સાતમા પગાર પંચના રૂ.૫૨,૨૦૦/– થી રૂ.૨૦,૨૦૦/– (લેવલ–૪)** ના પગારધોરણમાં નિયમિત નિમણૂક મેળવવાને પાત્ર થશે.

તેમ છતાં, આ બાબત નામદાર સુપ્રીમ કોર્ટમાં દાખલ થયેલા SLP No.14124/2012 અને SLP No.14125/2012 ના ચુકાદાને આધીન રહેશે.

૯. શૈક્ષણિક લાયકાતની વિગતો:–

3.(b) possess,-

(iv) a Diploma in Horticulture obtained from a Polytechnic of any of the Agriculture/Horticulture Universities incorporated or established by or under the Central Agriculture/Horticulture Universities Act or State Agriculture/Horticulture Universities Act in India;

(v) the basic knowledge of computer application as prescribed in the Gujarat Civil Services Classification and Recruitment (General) Rules, 1967; and

(vi) adequate knowledge of Gujarati or Hindi or both.

નોંધઃ–

(૧) **કૃષિ, ખેડુત કલ્યાણ અને સહકાર વિભાગના તા.૨૨/૦૫/૨૦૨૦ના જાહેરનામાં ક્ર:GHKH/51/2020/BGM/1016/116/K8 થી નિયત થયેલ** ભરતી નિયમોમાં દર્શાવેલ શૈક્ષણિક લાયકાતના અગત્યના મુદ્દાઓનો અરજીપત્રકમાં સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. પરંતુ, આખરી પસંદગી સમયે ભરતી નિયમોમાં દર્શાવેલ શૈક્ષણિક લાયકાતની તમામ જોગવાઈઓને ધ્યાને લેવામાં આવશે. ઉમેદવારે ભરતી નિયમોમાં દર્શાવેલ શૈક્ષણિક લાયકાતની તમામ વિગતો ધ્યાને લઈને જ ઉક્ત જાહેરાત માટે અરજીપત્રકમાં વિગતો ભરવાની રહેશે.

(૨) આ જાહેરાતની કોઈ પણ બાબતે અર્થઘટન સંબંધે ભરતી પ્રક્રિયા દરમ્યાન કોઈ પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે તો તે અંગે સંબંધિત વિભાગ/ ખાતાના વડાની કચેરીનો પરામર્શ કરીને યોગ્ય તે નિર્ણય લેવામાં આવશે.

૧૦. અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો માટેના ઉમેદવારો માટેની સામાન્ય સૂચનાઓ :-

(૧) મૂળ ગુજરાતના અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગોના ઉમેદવારને જ ઉપલી વય મર્યાદામાં છૂટછાટ અને અનામત વર્ગો તરીકેના લાભો મળવાપાત્ર થશે.

(૨) અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ અને આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો પૈકી ઉમેદવાર જે વર્ગના હોય તેની વિગતો અરજી પત્રકમાં અચૂક દર્શાવવાની રહેશે.

(૩) અનામત વર્ગના અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિ તથા સામાજિક અને શૈક્ષણિક પછાત વર્ગ કેટેગરીના ઉમેદવારોએ જાતિ અંગેનું પ્રમાણપત્ર ગુજરાત સરકાર દ્વારા વખતોવખત નિયત કરેલ નમૂનામાં અને સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી મેળવેલું હોવું જોઇશે.

(૪) અનામત વર્ગના ઉમેદવારો જો બિનઅનામત જગ્યા માટે અરજી કરશે તો આવા ઉમેદવારોને વયમર્યાદામાં કે અન્ય કોઈ છૂટછાટ મળશે નહિ.

(૫) ઉમેદવારે **Online** અરજીપત્રકમાં વિગતો ભરતી વખતે જાતિ (કૅટેગરી) અંગે જે વિગત દર્શાવેલી હશે તે અરજીપત્રક **Confirm** થયેથી જાતિ (કૅટેગરી)માં પાછળથી કોઈ ફેરફાર કરવાની વિનંતી ધ્યાને લેવામાં આવશે નહીં.

(૬) અનુસૂચિત જાતિ કેટેગરીના ઉમેદવારોને મંડળની વેબસાઇટ પર 'ઉમેદવાર ઉપયોગિતાઓ' ટેબમાંની 'અનુસૂચિત જાતિ કેટેગરી માટે' ટેબમાં **"રાજ્ય સરકારની સેવાઓમાં /સરકારશ્રીના બોર્ડ/નિગમ/ સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓમાં નિમણૂક આપતા પૂર્વે અનસૂચિત જાતિ (S.C.) કેટેગરીના ઉમેદવારોના જાતિ પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી/ખરાઈ કરવા અંગેની અગત્યની સૂચના"** અનુસરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

(૭) અનુસૂચિત જનજાતિ કેટેગરીના ઉમેદવારોને મંડળની વેબસાઇટ પર 'ઉમેદવાર ઉપયોગિતાઓ' ટેબમાંની 'અનુસૂચિત જનજાતિ કેટેગરી માટે' ટેબમાં **"રાજ્ય સરકારની સેવાઓમાં /સરકારશ્રીના બોર્ડ/નિગમ/સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓમાં નિમણૂક આપતા પૂર્વે અનસૂચિત જનજાતિ (S.T.) કેટેગરીના ઉમેદવારોના જાતિ પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી/ખરાઈ કરવા અંગેની અગત્યની સૂચના "** અનુસરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

૧૧. સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગના ઉમેદવારો:–

(૧) સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (SEBC) ના ઉમેદવારોએ નાણાકીય વર્ષ ૨૦૨૨– ૨૩ /૨૦૨૩–૨૪/૨૦૨૪–૨૫ ની આવકના આધારે ઉન્નત વર્ગમાં સમાવેશ ન થતો હોવા અંગેનું સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૨૭/૦૪/૨૦૧૦ ના ઠરાવ ક્રમાંક: સસપ/૧૧૦૯/૧૬૬૩/અ થી રાજય સરકારની નોકરી માટે નિયત થયેલ પરિશિષ્ટ–૪ મુજબ ગુજરાતી નમૂનામાં નોન-ક્રીમીલેયર સર્ટિફીકેટ **તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૪ થી અરજી સ્વીકારવાની છેલ્લી તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬** સુધીમાં મેળવેલું હોય તેવું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે.

(૨) સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૧૮/૦૮/૨૦૧૭ ના ઠરાવ ક્રમાંક : સશપ/ ૧૨૨૦૧૭/૧૨૪૩૮૨/અ થી ઠરાવેલ જોગવાઈઓને ધ્યાને લેતાં ઉક્ત ૧૨(૧)માં દર્શાવેલ પરિશિષ્ટ–૪ મુજબના પ્રમાણપત્રના વિકલ્પે ઉમેદવારે **તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૬ થી અરજી કરવાની છેલ્લી તારીખ તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬** દરમ્યાનમાં કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની નોકરીઓમાં અનામત માટે ભારત સરકારે ઠરાવેલ Annexure-A મુજબના નમુનામાં મેળવેલું હોય તેવું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે.

(૩) ઉક્ત ૧૧(૧) અથવા ૧૧(૨) મુજબનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરેલ હશે તો જ સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (SEBC) ના ઉમેદવારોને ઉપલી વયમર્યાદામાં છૂટછાટનો લાભ મળશે અન્યથા તેઓ સામાન્ય કૅટેગરીના ઉમેદવાર તરીકે ઉમેદવારી નોંધાવી શકશે અને તે કિસ્સામાં તેઓની પસંદગી થયેથી તેઓનો સમાવેશ સામાન્ય કૅટેગરીના ઉમેદવાર તરીકે કરવામાં આવશે.

(૪) સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગના પરિણીત મહિલા ઉમેદવારે આવું નોન ક્રીમીલેયર પ્રમાણપત્ર તેમના માતા–પિતાની આવકના સંદર્ભમાં રજૂ કરવાનું રહેશે. જો આવા ઉમેદવારોએ તેમના પતિની આવકના સંદર્ભમાં આવું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરેલ હશે તો તેની અરજી "રદ" કરવામાં આવશે.

(૫) ઉમેદવારે ઉક્ત ૧૧(૧) અથવા ૧૧(૨) મુજબ મેળવેલા અસલ પ્રમાણપત્રનો નંબર અને પ્રમાણપત્ર ઇશ્યૂ તારીખ ઓનલાઇન અરજી કરતી વખતે દર્શાવવાના રહેશે. ઉમેદવારે ઓનલાઇન અરજી કરતી વખતે જે નોન-ક્રીમીલેયર સર્ટિફીકેટની વિગતો જણાવેલ હોય તે જ પ્રમાણપત્ર ઉમેદવારોના પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે અસલમાં રજૂ કરવાનું રહેશે. જો આવા પ્રમાણપત્રમાં ભૂલ હોવાના

કારણે ઉમેદવાર જાહેરાતની છેલ્લી તારીખ બાદનું નવું પ્રમાણપત્ર મેળવે તો આવું પ્રમાણપત્ર ધ્યાને લેવામાં આવશે નહિ. સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અપાયેલ નિયત સમયમર્યાદાનું પ્રમાણપત્ર રજૂ ન કરી શકનાર ઉમેદવારો બિનઅનામત ઉમેદવારો માટે નક્કી થયેલ વયમર્યાદામાં આવતા નહીં હોય તો તેઓની ઉમેદવારી રદ થશે.

(૬) સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (S.E.B.C.) કેટેગરીના ઉમેદવારોને મંડળની વેબસાઇટ પર 'ઉમેદવાર ઉપયોગિતાઓ' ટેબમાંની 'સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (S.E.B.C.) કેટેગરી માટે' ટેબમાં **"રાજ્ય સરકારની સેવાઓમાં /સરકારશ્રીના બોર્ડ/નિગમ/સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓમાં નિમણૂક આપતા પૂર્વે સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (S.E.B.C.) કેટેગરીના ઉમેદવારોના પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી/ખરાઇ કરવા અંગેની અગત્યની સૂચના "** અને **"સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાત વર્ગ (S.E.B.C.) કેટેગરીના ઉમેદવારોએ એપ્લીકેશન ફોર્મ ભરતી વખતે તેમજ ડોક્યુમેન્ટ વેરિફિકેશન વખતે પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા અંગેની અગત્યની સૂચના"** અનુસરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

૧૨. આર્થિક રીતે નબળા વર્ગના ઉમેદવારો:-

(૧) આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ (**EWS**)ના ઉમેદવારોએ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગના તા.૨૫/૦૧/૨૦૧૯ અને તા.૧૩/૦૯/૨૦૧૯ ના ઠરાવ ક્રમાંક: ઈ.ડબલ્યુ.એસ./૧૨૨૦૧૯/ ૪૫૯૦૩/અ ની જોગવાઈ થી નિયત થયેલ નમુના **Annexure-KH** (અંગ્રેજી) અથવા પરિશિષ્ટ-ગ (ગુજરાતી)ના નમૂનામાં **તા.૧૮/૦૮/૨૦૨૪ થી તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬** સુધીમાં મેળવેલું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે.

(૨) ઉક્ત ૧૨(૧) માં જણાવેલ પ્રમાણપત્રના વિકલ્પે આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ (**EWS**)ના ઉમેદવારોએ નાણાકીય વર્ષ ૨૦૨૫-૨૬ ની આવકના આધારે **તા.૦૧/૦૪/૨૦૨૬ થી અરજી કરવાની છેલ્લી તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬** સુધીમાં ભારત સરકાર હેઠળના **EWS** અનામતના લાભ માટે **Income and Asset Certificate** મેળવેલું હોય તે પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે.

(૩) ઉક્ત ૧૨(૧) અથવા ૧૨(૨) માં જણાવેલ પ્રમાણપત્રો સિવાયના અન્ય કોઈ પ્રમાણપત્ર માન્ય રાખવામાં આવશે નહીં. આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ (**EWS**)ના જે ઉમેદવારો આ બંને પ્રમાણપત્રો પૈકી કોઇ એક પ્રમાણપત્ર ધરાવતા હશે તેઓને જ ઉપલી વયમર્યાદામાં છૂટછાટનો લાભ મળશે અન્યથા તેઓ સામાન્ય કેટેગરીના દિવ્યાંગ ઉમેદવાર તરીકે ઉમેદવારી નોંધાવી શકશે. ગુજરાત સરકારની યોજનાઓના લાભ હેતુના પ્રમાણપત્રને કોઈપણ સંજોગોમાં માન્ય રાખવામાં આવશે નહીં.

(૪) ઉમેદવારે ઉક્ત ૧૨(૧) અથવા ૧૨(૨) મુજબ મેળવેલા અસલ પ્રમાણપત્રનો નંબર અને તારીખ ઓનલાઈન અરજી કરતી વખતે દર્શાવવાના રહેશે અને દર્શાવેલ વિગતો મુજબનું અસલ પ્રમાણપત્ર ઉમેદવારોના પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે રજૂ કરવાનું રહેશે. સક્ષમ અધિકારી દ્વારા અપાયેલ આવું પ્રમાણપત્ર રજૂ ન કરી શકનાર ઉમેદવારો બિનઅનામત ઉમેદવારો માટે નક્કી થયેલ વયમર્યાદામાં આવતા નહીં હોય તો તેઓની ઉમેદવારી રદ થશે.

(૫) આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો (E.W.S.) કેટેગરીના ઉમેદવારોને મંડળની વેબસાઇટ પર 'ઉમેદવાર ઉપયોગિતાઓ' ટેબમાંની 'આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો (E.W.S.) કેટેગરી માટે' ટેબમાં **"આર્થિક રીતે નબળા વર્ગો (E.W.S.) કેટેગરીના ઉમેદવારોને એપ્લીકેશન ફોર્મ ભરતી વખતે તેમજ ડોક્યુમેન્ટ**

વેરિફિકેશન વખતે પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવા અંગેની અગત્યની સૂચના" અનુસરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે.

૧૩. દિવ્યાંગ ઉમેદવારો:–

(૧) દિવ્યાંગ વર્ગના ઉમેદવારે બિનઅનામત જગ્યા માટે અરજી કરી હશે ત્યારે તેઓને બિનઅનામતનાં ધોરણો લાગુ પડશે.

(૨) જાહેરાતમાં દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે અનામત જગ્યા દર્શાવેલી ન હોય, પરંતુ, જગ્યાની ફરજોને અનુરૂપ જે પ્રકારની દિવ્યાંગતા ધરાવતા ઉમેદવારોને પાત્ર ગણેલા હોય, તેઓ તે જાહેરાત માટે અરજી કરી શકશે. આવા પ્રસંગે દિવ્યાંગ ઉમેદવારને સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૦૧–૧૨–૨૦૦૮ના પરિપત્ર ક્રમાંકઃ પરચ–૧૦૨૦૦૮–૪૬૯૫૪૦–ગ–૨થી નિયત થયેલા સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ/ સિવિલ સર્જનના તબીબી પ્રમાણપત્રને આધીન રહીને ઉપલી વય મર્યાદામાં ૧૦ વર્ષની છૂટછાટ મળશે (મહત્તમ ૪૫ વર્ષની મર્યાદામાં). દિવ્યાંગ ઉમેદવારોએ Online ફોર્મમાં Personal Detailsમાં પોતાની દિવ્યાંગતાની ટકાવારી અને વિગત દર્શાવવાની રહેશે.

(૩) દિવ્યાંગ ઉમેદવારને સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૧૫/૦૨/૨૦૦૧ ના ઠરાવ ક્રમાંક: સીઆરઆર/ ૧૦૨૦૦૦/જીઓઆઈ–૭/ગ–૨ના ઠરાવની જોગવાઈ મુજબ દિવ્યાંગતાની ૪૦% કે તેથી વધુ દિવ્યંગતાની ટકાવારી ધરાવતાં હોવાનું સિવિલ સર્જનનું તબીબી પ્રમાણપત્ર ધરાવતાં હશે, તો જ દિવ્યાંગ ઉમેદવાર તરીકે ઉપલી વયમર્યાદા અને અનામતનો લાભ મળશે. શારીરિક રીતે અશક્ત ઉમેદવારોએ સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૯/૦૨/૨૦૨૪ ના પરિપત્ર ક્રમાંક : **GAD/PHA/e-file/1/2023/ 8017/G2-Section** થી પરિપત્રિત થયા મુજબ **The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016** અમલી થતા દિવ્યાંગતાના પ્રમાણપત્ર સંબંધે ભારત સરકારની વખતોવખતની સૂચના/જોગવાઈ તેમજ આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ, ગુજરાત સરકાર/ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા વિભાગ, ગુજરાત સરકાર દ્વારા નિયત કરવામાં આવતી સૂચના અનુસાર **આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ વિભાગના તા.૧૫/૧૨/૨૦૨૫ના પરિપત્ર ક્રમાંકઃ HFWD/MSM/e-file/7/2024/1833/A અન્વયે The Rights of Persons with Disabilities Rules, 2017 થી નિયત થયેલ Form – V, VI, VII મુજબનું દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર (Disability Certificate) (જે લાગુ પડે તે મુજબ) ઉમેદવારોએ આપવાનું રહેશે.**

૧૪. માજી સૈનિક:–

(૧) માજી સૈનિક માટે નિયમાનુસાર ૧૦% જગ્યા અનામત છે. માજી સૈનિક કૅટેગરીમાં પસંદ થયેલા ઉમેદવારોને તેઓની સંબંધિત જે તે કૅટેગરી સામે સરભર કરવામાં આવશે. માજી સૈનિકની અનામત જગ્યા માટે લાયક માજી સૈનિક ઉમેદવાર નહીં મળે તો તે જગ્યા બિનઅનામત, આર્થિક રીતે નબળા વર્ગ, સામાજિક અને શૈક્ષણિક રીતે પછાતવર્ગ, અનુસૂચિત જાતિ, અનુસૂચિત જનજાતિના લાયક ઉમેદવારોથી ભરવામાં આવશે.

(૨) માજી સૈનિક ઉમેદવારો કે જેઓએ નૌકાદળ/હવાઈદળ/ભૂમિદળની ઓછામાં ઓછા ૬ (છ) માસની સેવા કરી હોય અને માજી સૈનિક તરીકેનું સક્ષમ અધિકારીનું ઓળખકાર્ડ અને ડિસ્ચાર્જ બુક ધરાવતાં હોય તો, સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૨/૦૧/૨૦૧૮ના જાહેરનામા ક્રમાંકઃ GS/2018–(2)–RES-1085/3433/G-2ની જોગવાઈ મુજબ, ઉપલી વયમર્યાદામાં તેઓએ બજાવેલી ફરજનો સમયગાળો ઉપરાંત, ત્રણ વર્ષ સુધીની છૂટછાટ મળશે.

(૩) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૪/૦૧/૨૦૨૪ના ઠરાવ ક્રમાંક: GAD/ERE/e-file/1/ 2023 /5258/G-2થી ઠરાવ્યા મુજબ સીધી ભરતીની જાહેરાતમાં ઉમેદવારી નોંધાવવાની છેલ્લી તારીખથી માજી સૈનિક તરીકે એક વર્ષની અંદર નિવૃત્ત થનાર હોય, તેવા માજી સૈનિક ઉમેદવારો નિવૃત્તિનું એક વર્ષ બાકી હોય તો પણ ઉમેદવારી નોંધાવી શકશે.

૧૫. વિધવા ઉમેદવારો:–

(૧) ઉમેદવાર વિધવા હોય તો અરજીપત્રકમાં તે કૉલમ સામે 'હા' અવશ્ય લખવું, અન્યથા 'લાગુ પડતું નથી એમ દર્શાવવું.

(૨) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૨/૦૫/૧૯૯૭ના ઠરાવ ક્રમાંકઃ સીઆરઆર/૧૦૯૬/ ૨૨૧૩/ગ.૨માં નિર્દેશિત પ્રવર્તમાન નિયમો અનુસાર વિધવા મહિલા ઉમેદવારો માટે પસંદગીમાં અગ્રતા આપવા માટે તેઓને MCQ-OMR / MCQ- Computer Based Response Test (CBRT) પરીક્ષામાં મેળવેલા કુલ ગુણ/ Normalized ગુણના મેરિટ્સના આધારે મેળવેલા ગુણના ૫ (પાંચ) ટકા ગુણ ઉમેરી આપવામાં આવશે, પરંતુ તેઓએ નિમણૂક સમયે પુનઃ લગ્ન કરેલાં ન હોવાં જોઈએ અને તે અંગે મંડળ માંગે ત્યારે તમામ પુરાવા અસલમાં રજૂ કરવાના રહેશે.

(નોંધઃ– ઉમેદવારોએ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણના ૫ (પાંચ) ટકા ઉમેરી મેરીટ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે. જો કોઈ તબક્કે ઉમેદવાર પુનઃ લગ્ન કરેલાં ન હોવા અંગે તમામ પુરાવા અસલમાં રજૂ કરવા નિષ્ફળ રહેશે તો તેઓને આપવામાં આવેલ ૫ (પાંચ) ટકા ગુણનો વધારો રદ કરીને મેરીટ પુનઃ નક્કી કરવામાં આવશે.)

(૩) કોઈ મહિલા ઉમેદવાર જાહેરાત માટે અરજી કરે તે સમયે 'વિધવા' ન હોય, પરંતુ અરજી કર્યા બાદ અથવા જાહેરાત પ્રસિદ્ધ થયાની છેલ્લી તારીખ વીતી ગયા બાદ અથવા ભરતી પ્રક્રિયાના કોઈ પણ તબક્કે 'વિધવા' બને અને તે અંગે જરૂરી દસ્તાવેજ/પુરાવાઓ રજૂ કરે તો તેની રજૂઆત મળ્યા તારીખ પછીના ભરતી પ્રક્રિયાના જે પણ તબક્કા બાકી હોય તે તબક્કાથી જ તેવા મહિલા ઉમેદવારોને 'વિધવા મહિલા ઉમેદવાર' તરીકેના લાભ આપવામાં આવશે.

૧૬. માન્ય રમત ગમતના વધારાના ગુણ મેળવવા માટેની લાયકાત:–

(૧) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૧/૦૨/૨૦૧૪ ના ઠરાવ ક્રમાંક : સીઆરઆર/૧૦૨૦૧૩/ ૨૪૨૭૯૨/ગ.૨ થી ઠરાવેલ જોગવાઈ અનુસાર ઍથ્લેટિક્સ (ટ્રેક અને ફિલ્ડ રમતો સહિત), બેડમિન્ટન, બાસ્કેટબૉલ, ક્રિકેટ, ફૂટબૉલ, હોકી, સ્વિમિંગ, ટેબલ ટેનિસ, વૉલીબૉલ, ટેનિસ, વેઇટલિફ્ટિંગ, રેસલિંગ, બોક્સિંગ, સાઇકલિંગ, જિમ્નેસ્ટિક્સ, જૂડો, રાઇફલ શૂટિંગ, કબડ્ડી, ખોખો, તીરંદાજી, ઘોડેસવારી, ગોળાફેંક, નૌકાસ્પર્ધા, શતરંજ, હેન્ડબોલની રમતો–ખેલકૂદમાં (i) રાષ્ટ્રીય / આંતરરાષ્ટ્રીય અથવા (ii) આંતર યુનિવર્સિટી અથવા (iii) અખિલ ભારત શાળા સંઘ દ્વારા યોજાતી સ્પર્ધાઓમાં માત્ર પ્રતિનિધિત્વ કરેલું હોય, તેવા ઉમેદવારને પસંદગીમાં અગ્રતા માટે તેમને MCQ-OMR / MCQ- Computer Based Response Test (CBRT) પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણ/ Normalized ગુણના ૫ (પાંચ) ટકા ગુણ ઉમેરી આપવામાં આવશે. તેથી ઉક્ત ત્રણ પૈકીની કોઇ એક સ્પર્ધામાં ઉમેદવારોએ ભાગ લીધેલો હોય તેવા જ ઉમેદવારોએ અરજીપત્રકમાં જરૂરી વિગતો દર્શાવવાની રહેશે. ઉક્ત ત્રણ સ્તર સિવાયની સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધેલો હોય તો તેને અગ્રીમતા માટે માન્ય ગણવાની રહેતી ન હોવાથી, તેવા ઉમેદવારોએ અરજીપત્રકમાં વિગતો

દર્શાવવાની રહેશે નહીં. ઉક્ત ત્રણ સ્તર પૈકીની કોઇ એક સ્તરની સ્પર્ધાઓમાં ભાગ લીધેલા ઉમેદવારોએ સરકારના તા.૨૫/૨/૧૯૮૦ના ઠરાવ ક્રમાંક : સીઆરઆર/૧૦૭૭/૨૬૬૦/ગ.૨ તથા તા.૧/૮/૧૯૯૦ના ઠરાવ ક્રમાંક : સીઆરઆર/૧૧૮૮/ ૩૬૪૪/ગ.૨માં નિયત કર્યા મુજબના સત્તાધિકારી પાસેથી નિયત નમૂનામાં મેળવેલું જરૂરી પ્રમાણપત્ર અસલ પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે રજૂ કરવાનું રહેશે. આવું પ્રમાણપત્ર ધરાવતા ઉમેદવાર જ રમતના ગુણ મેળવવા માટે હક્કદાર થશે.

(૨) ઉમેદવારોએ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણના ૫ (પાંચ) ટકા ઉમેરી મેરીટ યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે. જો કોઇ તબક્કે ઉમેદવાર માન્ય કક્ષાનું માન્ય રમતનું પ્રમાણપત્ર ન હોવાનું સ્થાપિત થશે તો તેઓને આપવામાં આવેલ ૫ (પાંચ) ટકા ગુણનો વધારો રદ કરીને મેરીટ પુનઃ નક્કી કરવામાં આવશે.

(૩) સરકારશ્રી દ્વારા નિયમિત ભરતીમાં છૂટછાટ મુકીને વર્ગ–૩ અને વર્ગ–૪ની જગ્યાઓ પર રમતવીરોને પસંદગી આપવા બાબતના વખતો–વખતના સુધારા ઠરાવોની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે.

૧૭. શૈક્ષણિક લાયકાત/ વયમર્યાદા/ અન્ય લાયકાત માટે નિર્ધારિત તારીખ:–

શૈક્ષણિક લાયકાત, વયમર્યાદા, ઉન્નત વર્ગોમાં સમાવેશ ન થતો હોવા અંગેનું પ્રમાણપત્ર (નોન ક્રીમીલેયર સર્ટિફિકેટ), આર્થિક રીતે નબળાવર્ગનું પ્રમાણપત્ર, જાતિનું પ્રમાણપત્ર અને અન્ય જરૂરી લાયકાત માટે **તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬ની** સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેવામાં આવશે.

૧૮. કોમ્પ્યુટરની જાણકારી:–

ઉમેદવાર રાજ્ય સરકારના સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૧૩/૦૮/૨૦૦૮ તેમજ તા.૧૮/૦૩/૨૦૧૬ના ઠરાવ નંબર:– સીઆરઆર–૧૦–૨૦૦૭–૧૨૦૩૨૦–ગ.૫થી નક્કી કરેલા અભ્યાસક્રમ મુજબ કોમ્પ્યૂટર અંગેનું બેઝિક નોલેજ ધરાવતા હોવા અંગેનું, કોઈ પણ તાલીમી સંસ્થાનું પ્રમાણપત્ર / માર્કશીટ ધરાવતા હોવા જોઈશે અથવા સરકાર માન્ય યુનિવર્સિટી અથવા સંસ્થામાં કોમ્પ્યૂટર જ્ઞાન અંગેના કોઈ પણ ડિપ્લોમા / ડિગ્રી કે સર્ટિફિકેટ કોર્સ કરેલા હોય તેવાં પ્રમાણપત્રો અથવા ડિગ્રી કે ડિપ્લોમા અભ્યાસક્રમમાં કોમ્પ્યૂટર એક વિષય તરીકે હોય તેવાં પ્રમાણપત્રો અથવા ધોરણ– ૧૦ અથવા ધોરણ–૧૨ની પરીક્ષા કોમ્પ્યૂટરના વિષય સાથે પાસ કરેલી હોય તેવાં પ્રમાણપત્રો ધરાવતા હોવા જોઈશે. જો કે, આ તબક્કે આવું પ્રમાણપત્ર ન ધરાવતા ઉમેદવારો પણ અરજી કરી શકશે. પરંતુ, આવા ઉમેદવારોએ નિમણૂક સત્તાધિકારી સમક્ષ કોમ્પ્યૂટરની બેઝિક નૉલેજની પરીક્ષા પાસ કર્યાનું આવું પ્રમાણપત્ર નિમણૂક મેળવતાં પહેલાં અચૂક રજૂ કરવાનું રહેશે, અન્યથા નિમણૂક મેળવવાને પાત્ર થશે નહીં તેમજ નિમણૂક સત્તાધિકારી આવા કિસ્સામાં ઉમેદવારોની પસંદગી "રદ" કરશે.

૧૯. અરજી કરવાની રીત:–

આ જાહેરાતના સંદર્ભમાં મંડળ દ્વારા ઓન લાઈન અરજી જ સ્વીકારવામાં આવશે. જે અન્વયે ઉમેદવારો **તા.૦૩/૦૮/૨૦૨૬ (બપોરના ૧૪:૦૦ કલાક) થી તા.૧૭/૦૮/૨૦૨૬ (સમય ૨૩:૫૯ કલાક સુધી)** દરમ્યાન "https:// ojas.gujarat.gov.in" વેબસાઇટ પર ઓન–લાઈન અરજીપત્રક ભરી શકશે. એક જ જાહેરાત અન્વયે એક કરતાં વધુ અરજી કરનાર ઉમેદવારોના કિસ્સામાં સૌથી છેલ્લે

કન્ફર્મ થયેલી અરજી માન્ય ગણીને તે સિવાયની બાકીની તમામ અરજીઓ રદ થશે. અરજી કરવા બાબતની વિગતવાર સૂચનાઓ નીચે મુજબ છે.

ઉમેદવારે અરજીપત્રક ભરવા માટે :–

(૧) સૌપ્રથમ "https://ojas.gujarat.gov.in" વેબસાઇટ પર જવું.

(૨) ત્યારબાદ "On line Application" માં Apply પર Click કરવું અને GSSSB સિલેક્ટ કરવું.

(૩) ઉમેદવારે જાહેરાત **ક્રમાંક: ૪૫૪/૨૦૨૬૨૭, બાગાયત મદદનીશ, વર્ગ–૩** સંવર્ગની જાહેરાત માટે ઉમેદવારી કરવા માટે જાહેરાતના સંવર્ગના નામ પર Click કરી Apply પર ક્લિક કરવું. ત્યાર બાદ સ્ક્રીન પર More Details અને Apply now ના ઓપ્શન ખૂલશે. જેમાં More Details પર Click કરવાથી વિગતવાર જાહેરાતની વિગતો જોવા મળશે. જે ઉમેદવારોએ વાંચી જવી.

(૪) જયારે "Apply now" પર Click કરવાથી નવી વિન્ડો ખૂલશે. જેમાં "Skip" પર ક્લિક કરવાથી Application Format ખૂલશે જેમાં સૌ પ્રથમ "Personal Details" ઉમેદવારે ભરવી. (જ્યાં લાલ ફુદડી (*) ની નિશાની હોય ત્યાં માગ્યા મુજબની વિગતો ફરજિયાત ભરવાની રહેશે.)

(૫) Personal Details ભરાયા બાદ "Educational Details" ભરવાની રહેશે.

(૬) ત્યાર બાદ “Assurance” (બાંહેધરી) માં દર્શાવેલ શરતો સ્વીકારવા માટે "Yes" Select કરી "save" પર Click કરવું. હવે અરજી પૂર્ણ રીતે ભરાઈ ગયેલ છે.

(૭) હવે "save" પર Click કરવાથી "Application Number" generate થયેલ હશે જે ઉમેદવારે સાચવીને રાખવાનો રહેશે.

(૮) હવે Upload Photograph પર Click કરો અહીં તમારો application number type કરો અને તમારી Birth date type કરો. ત્યારબાદ ok પર Click કરવું. અહીં photo અને signature upload કરવાના છે. (Photo નું માપ ૫ સે.મી. ઉંચાઈ અને ૩.૬ સે.મી. પહોળાઈ અને Signature નું માપ ૨.૫ સે.મી. ઉંચાઈ અને ૭.૫ સે.મી. પહોળાઈ રાખવી.) (photo અને signature upload કરવા સૌ પ્રથમ તમારો photo અને signature jpg format માં (15 kb) સાઈઝથી વધે નહિ તે રીતે સ્કેન કરી computer માં સેવ કરેલા હોવા જોઈશે.) photo અને signature અપલોડ કરવા માટે "browse" button પર Click કરો. હવે choose file ના સ્ક્રીનમાંથી જે ફાઈલમાં jpg format માં તમારો photo store થયેલ છે, તે ફાઈલને select કરો અને "open" button ને Click કરો. હવે "browse" button ની બાજુમાં "upload" button પર Click કરો. હવે બાજુમાં તમારો photo દેખાશે. હવે આજ રીતે signature પણ upload કરવાની રહેશે. જે photo અને signature અપલોડ કરવામાં આવ્યા હશે તે જ photo લેખિત પરીક્ષાના હાજરીપત્રકમાં ચોંટાડવાનો રહેશે તથા તેવી જ signature કરવાની રહેશે તેમજ આ ભરતી પ્રક્રિયાના નિમણૂંક સુધીના દરેક તબક્કે મંડળ/સંબંધિત ખાતાના વડા માંગે ત્યારે તેવો જ ફોટો રજૂ કરવાનો રહેશે. (અરજીમાં પાસપોર્ટ

સાઈઝનો White Background વાળો તથા ફોટો પડાવ્યાની તારીખ સાથેનો ફોટો અપલોડ કરવાનો રહેશે. આ તારીખ અરજી કરવાની છેલ્લી તારીખથી ૦૧(એક) વર્ષ પહેલાની ન હોવી જોઈએ.) આથી ફોટોગ્રાફની ચારથી પાંચ કોપીઓ કઢાવી રાખવી. જુદા જુદા તબક્કે જુદા જુદા ફોટોગ્રાફ રજૂ થશે તો ફાળવણી/નિમણૂકમાં બાધ આવી શકશે. જેની જવાબદારી ઉમેદવારની પોતાની રહેશે.

(૯) હવે પેજના ઉપરના ભાગમાં Online Application ટેબમાં "Confirm Application" પર Click કરો અને "Application number" તથા Birth Date type કર્યા બાદ Ok પર Click કરવાથી ઉમેદવારની Basic Details અને confirm application દેખાશે. ઉમેદવારને અરજીમાં સુધારો કરવાની જરૂર જણાય તો edit કરી લેવું. અરજી કન્ફર્મ કર્યા પહેલા કોઈપણ પ્રકારનો સુધારો થઈ શકશે. પરંતુ અરજી કન્ફર્મ થયા બાદ કોઈપણ પ્રકારનો સુધારો શકય બનશે નહીં. સંપૂર્ણ ચકાસણી બાદ જો અરજી સુધારવાની જરૂર ના જણાય તો જ confirm application પર Click કરવું. તેથી ઉમેદવારની અરજીનો મંડળમાં online સ્વીકાર થઈ જશે. એકવાર ઓનલાઇન અરજી કન્ફર્મ થયા બાદ, તેમાં કોઇપણ પ્રકારનો ફેરફાર ઉમેદવાર કે મંડળ દ્વારા થઇ શકશે નહીં. અરજીમાં દર્શાવેલી વિગતોને અનુરૂપ પ્રમાણપત્રો મંડળ માંગે ત્યારે ઉમેદવારે રજૂ કરવાના રહેશે. આથી, ઉમેદવારે પ્રથમ તેમની પાસેના પ્રમાણપત્રોને આધારે પોતાનું નામ, પતિ/પિતાનું નામ, અટક, જન્મતારીખ, શૈક્ષણિક લાયકાત, જાતિ (કેટેગરી), જેન્ડર (મેલ/ફીમેલ), માજી સૈનિક, સ્પોર્ટ્સ, દિવ્યાંગતા, વિધવા વગેરે બાબતોની બારીક ચકાસણી કરી લઈને તેને અનુરૂપ વિગતો ઓનલાઇન અરજીમાં દર્શાવવાની રહેશે. મંડળ દ્વારા ચકાસણી સારુ પ્રમાણપત્રો માંગવામાં આવે ત્યારે ઓનલાઇન અરજીપત્રકમાં દર્શાવેલ વિગતો અને ઉમેદવાર દ્વારા મંડળ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવતાં પ્રમાણપત્રોમાં કોઇપણ જાતની વિસંગતતા માલૂમ પડશે તો, તેવી ક્ષતિયુક્ત અરજીઓ મંડળ દ્વારા જે તે તબક્કેથી 'રદ' કરવામાં આવશે. ખોટી કે અધૂરી વિગતોને કારણે ક્ષતિયુક્ત અરજી રદ કરવામાં આવે તો, તેમાં મંડળની કોઇ જવાબદારી રહેશે નહીં. આથી, ઉમેદવારોને તેમની પાસેના પ્રમાણપત્રોને આધારે અને તેને અનુરૂપ વિગતો ઓનલાઇન અરજી કરતી વખતે દર્શાવવાની ખાસ કાળજી રાખવા જણાવવામાં આવે છે. confirm application પર click કરતાં અહીં "confirmation number" generate થશે. આ "confirmation number" હવે પછીની બધી જ કાર્યવાહી માટે જરૂરી હોઈ, ઉમેદવારે સાચવવાનો રહેશે.

(૧૦) હવે print application પર Click કરવું. અહીં Select Job માંથી જાહેરાત ક્રમાંક સિલેક્ટ કરીને તમારો confirmation number ટાઈપ કરવો અને જન્મતારીખ ટાઇપ કરવાથી તમારી અરજી ઓપન થશે. જેની પ્રિન્ટની નકલ ફરજિયાતપણે કાઢીને સાચવી રાખવી. નોંધાયેલ ઉમેદવાર અરજી કરવાની અંતિમ તારીખ સુધી Online Application Form ડાઉનલોડ કરીને સમગ્ર ભરતી પ્રક્રિયા પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી સાચવી રાખે તે ઉમેદવારના હિતમાં છે. અરજી કરવાની અંતિમ તારીખ બાદ ઉમેદવાર Application Form ડાઉનલોડ કરી શકશે નહીં.

(૧૧) ઉમેદવારે એક જ અરજી કરવી. આમ છતાં, સંજોગવશાત, જો કોઇ ઉમેદવારે એકથી વધુ અરજી કરેલ હશે, તો છેલ્લી કન્ફર્મ થયેલ અરજીને માન્ય રાખીને અન્ય અરજીપત્રકને રદ ગણવામાં આવશે. બિનઅનામત વર્ગના ઉમેદવારોએ છેલ્લી કન્ફર્મ થયેલ અરજી સાથે નિયત ફી ભરેલ હશે તે

માન્ય ગણાશે અને અગાઉની અરજી રદ ગણવામાં આવશે. અગાઉની અરજી સાથે ભરેલી ફી છેલ્લી કન્ફર્મ થયેલ અરજી સામે ગણવામાં આવશે નહીં. જો ઉમેદવારે છેલ્લી કન્ફર્મ થયેલ અરજી સાથે નિયત ફી ભરેલ નહીં હોય, તો આવા ઉમેદવારની બાકીની અરજીઓ પૈકી નિયત ફી સાથેની કન્ફર્મ થયેલી છેલ્લી અરજી માન્ય ગણવામાં આવશે. જો ઉમેદવારે એકથી વધુ અરજી સાથે ફી ભરેલ હશે, તો તે રીફંડ કરવામાં આવશે નહીં.

૨૦. પરીક્ષા ફી :–

(૧) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૩૧/૦૧/૨૦૨૪ ના પત્રમાં થયેલી જોગવાઈ મુજબ, ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ દ્વારા લેવામાં આવતી સીધી ભરતીની તમામ પરીક્ષાઓ માટે પરીક્ષા ફી નું ધોરણ નીચે મુજબનું રહેશે.

ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળની તમામ પરીક્ષાઓ માટે પરીક્ષા ફી નું ધોરણ		
	બિનઅનામત વર્ગ	અનામત વર્ગ (તમામ કૅટેગરીની મહિલા, સા.શૈ.પ.વર્ગ, અનુસુચિત જાતિ, અનુસુચિત જન જાતિ, આ.ન.વર્ગ, દિવ્યાંગ અને એક્સ સર્વિસમેન ઉમેદવારો)
પ્રાથમિક પરીક્ષા	**રૂ. ૫૦૦/–**	**રૂ. ૪૦૦/–**
The fees paid shall be refunded to those candidates who appear for the examination. **પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત રહેલા ઉમેદવારોને પરીક્ષા ફી પરત મળવાપાત્ર રહેશે.**		

(૨) તમામ ઉમેદવારોએ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબની ફી ઓનલાઇન માધ્યમથી જ ભરવાની થાય છે. ઉમેદવારોએ OJAS વેબસાઇટ પર પોતાની અરજી સબમિટ કરી confirmation number મેળવ્યા બાદ, પરીક્ષા **ફી છેલ્લી તા.૨૦/૦૮/૨૦૨૬ (૨૩.૫૯ કલાક)** સુધીમાં ફરજિયાત ઓન–લાઈન ભરવાની રહેશે. ઓન–લાઈન માધ્યમથી ફી ભરવા માટે OJAS વેબસાઇટ પર Online Application ટેબમાં Print Application Form / Pay Fees પર Click કરવાથી Online Payment માટેના Options દેખાશે. જેમાં Online Payment of Fees પર Click કરવું. જેમાં ડેબિટ કાર્ડ (Debit Card), ઇન્ટરનેટ બેંકિંગ (Internet Banking), UPI અથવા વૉલેટ (Wallets) દ્વારા ભરવાની રહેશે. આ ચાર માધ્યમ પૈકીના કોઇ પણ એક માધ્યમ દ્વારા ફી ભર્યા બાદ રસીદ જનરેટ થશે, જેની પ્રિન્ટ મેળવી લેવાની સુચના મળશે. Online Application ટેબમાં Print Application Form / Pay Fees પર Click કર્યા બાદ Online Payment Receipt પર ક્લીક કરવાથી પણ રસીદની પ્રિન્ટ મેળવી શકાશે. ઓનલાઇન માધ્યમથી ફી ભરનાર ઉમેદવારે પરીક્ષા ફી ઉપરાંત નિયમોનુસાર ટ્રાન્ઝેક્શન ફી ભરવાની રહેશે. પરીક્ષા ફી ભરવાની છેલ્લી તારીખ બાદ ફી ભરવા માટેની લિન્ક આપોઆપ બંધ થઈ જશે. ત્યારબાદ મંડળ દ્વારા કોઇ પણ સંજોગોમાં અન્ય કોઇ પણ રીતે (લેઇટ ફી લઈને પણ) પરીક્ષા ફી સ્વીકારવામાં આવશે નહીં.

નોંધ: ઉમેદવારોએ ફી રસીદની પ્રિન્ટ અથવા ઈ–રસીદ ફરજિયાતપણે મેળવી લઈ સાચવવાની રહેશે. જો ફી રસીદ જનરેટ ન થાય તો અરજી માટેની ફી ભરાયેલ ગણાશે નહિ અને જ્યાં સુધી ફી ભરાયેલ નહિ હોય ત્યાં સુધી ઉમેદવારની અરજી માન્ય ગણાશે નહિ.

(૩) પરીક્ષા માટેની ફી ઓનલાઇન માધ્યમ સિવાયના અન્ય કોઇ પણ માધ્યમથી સ્વીકારવામાં આવશે નહીં, જેની ઉમેદવારોએ ખાસ નોંધ લેવી.

(૪) પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત રહેનાર ઉમેદવારોને તેઓએ જે માધ્યમથી પરીક્ષા ફી ભરેલ હશે તે માધ્યમથી પરીક્ષા ફી પરત મળવાપાત્ર રહેશે. પરીક્ષામાં ઉપસ્થિત ન રહેનાર ઉમેદવારોને પરીક્ષા ફી પરત મળવાપાત્ર રહેશે નહીં.

(૫) પરીક્ષા ફી નહીં ભરતા ઉમેદવારની અરજી માન્ય રહેશે નહીં તથા તે ઉમેદવારનું અરજીફોર્મ કોઇ પણ જાતની જાણ કર્યા વગર મંડળ દ્વારા 'રદ' કરવામાં આવશે.

(૬) મંડળ દ્વારા અરજી રદ થયાના કિસ્સામાં પણ ઉમેદવાર દ્વારા ભરવામાં આવેલ પરીક્ષા ફી પરત મળવા પાત્ર (રિફંડ) રહેશે નહીં.

(૭) **આ સંવર્ગના ભરતી નિયમોમાં દર્શાવેલ શૈક્ષણિક લાયકાત, વયમર્યાદા, ઓનલાઇન અરજી ભરવા તેમજ ફી ભરવા સંબંધિત કોઈ માર્ગદર્શનની આવશ્યકતા જણાય તો તે માટે મંડળની કચેરીના ફોન નંબર: ૦૭૯– ૨૩૨૫૮૯૧૬ પર સંપર્ક કરી શકાશે.**

૨૧. પરીક્ષા પદ્ધતિ:–

(૧) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૦૮/૧૧/૨૦૨૩ ના ઠરાવ ક્રમાંક: ભરત/ ૧૦૨૦૨૩/૬૩૮૯૩૭/ક અને **સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા:૧૬/૧૨/૨૦૨૫ના ઠરાવ ક્રમાંક:ભરત/૧૦૨૦૨૩/૬૩૮૯૩૭/ક** થી સીધી ભરતીથી જગ્યાઓ ભરવા માટે ઠરાવેલી પરીક્ષા પદ્ધતિ અનુસાર, પરીક્ષા એક તબક્કામાં હેતુલક્ષી MCQ (Multiple Choice Question) પ્રકારના પ્રશ્નોવાળી CBRT/OMR (Computer Based Respose Test/ Optical Mark Recognisation પદ્ધતિની સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા લેવામાં આવશે. આ પરીક્ષા: Part-A અને Part-B એમ બે ભાગના એક પ્રશ્નપત્રથી લેવામાં આવશે. આ પ્રશ્નપત્રના Part-A અને Part-B નું માળખું નીચે મુજબ રહેશે. (પ્રશ્નપત્રનું લેવલ શૈક્ષણિક લાયકાતને સમકક્ષ રહેશે).

Part – A

ક્રમ	વિષય	ગુણ
૧	તાર્કિક કસોટીઓ તથા Data Interpretation	૩૦
૨	ગાણિતિક કસોટીઓ	૩૦
૩	ભારતનું બંધારણ, વર્તમાન પ્રવાહો, ગુજરાતી અને અંગ્રેજી કોમ્પ્રિહેન્શન	૩૦
	કુલ ગુણ	**૯૦**

Part – B

ક્રમ	વિષય	ગુણ
૧	સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગિતાને લગતા પ્રશ્નો	૧૨૦

નોંધ : અભ્યાસક્રમની વિષયવસ્તુ નિયત કરેલી શૈક્ષણિક લાયકાત મુજબ રહેશે.

(૨) **Part-A** માં કુલ ૯૦ પ્રશ્નો અને **Part-B** માં કુલ ૧૨૦ પ્રશ્નો એમ કુલ ૨૧૦ પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે.

(૩) **Part-A** અને **Part-B** બંને માટે સંયુક્ત રીતે કુલ ૩ કલાક (૧૮૦ મિનિટ) નો સમય મળવાપાત્ર થશે.

(૪) **M.C.Q.** પદ્ધતિમાં ખોટા જવાબ આપવાના સંજોગોમાં પ્રશ્નને ફાળવેલ માર્કના ૧/૪ માર્ક ઉમેદવારે મેળવેલા ગુણમાંથી ઓછા કરવામાં આવશે એટલે કે નેગેટીવ માર્કીંગ પદ્ધતિ અપનાવવામાં આવશે.

(૫) પરીક્ષા પૂર્ણ થયેથી મંડળ દ્વારા પ્રોવિઝનલ આન્સર કી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે. પ્રોવિઝનલ આન્સર કી સંબંધે ઉમેદવાર દ્વારા મળેલ વાંધાસૂચનો ધ્યાને લઈ ફાઇનલ આન્સર કી પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

(૬) ફાઈનલ આન્સર કી માં કોઇ કારણોસર પ્રશ્ન રદ કરવામાં આવે તો, તેવા સંજોગોમાં રદ થયેલ પ્રશ્નના ગુણની બાકી રહેલ પ્રશ્નના ગુણભારમાં પ્રો–રેટા (**Pro-Rata**) મુજબ ગણતરી કરવામાં આવશે.

(૭) ઉમેદવાર પ્રશ્નનો સાચો જવાબ આપશે તો તે પ્રશ્નને પ્રો–રેટા અનુસાર ફાળવેલ ગુણભાર મુજબ ગુણ આપવામાં આવશે, ખોટા જવાબ આપવાના સંજોગોમાં પ્રશ્નને પ્રો–રેટા મુજબ જે ગુણભાર આપવામાં આવેલ હોય તેના ૧/૪ માર્ક ઉમેદવારે મેળવેલા ગુણમાંથી ઓછા કરવામાં આવશે.

૨૨. પરીક્ષાનું આયોજન :–

(૧) પરીક્ષા માટે ઉમેદવારોની સંખ્યાને ધ્યાને લઈને મંડળ દ્વારા પરીક્ષા કેન્દ્રો નક્કી કરવામાં આવે તે પરીક્ષા કેન્દ્રો પર ઉમેદવારે પરીક્ષા આપવાની રહેશે.

(૨) પરીક્ષાની તારીખ, પરીક્ષાના સમયની માહિતી તથા પ્રવેશપત્ર ડાઉનલોડ કરવા અંગેની સૂચના મંડળની વેબસાઈટ **https://gsssb.gujarat.gov.in** પર મૂકવામાં આવશે.

(૩) ઉમેદવારોએ ડાઉનલોડ કરેલ પ્રવેશપત્રમાં દર્શાવેલ પરીક્ષા કેન્દ્રો ખાતે સ્વખર્ચે ઉપસ્થિત થવાનું રહેશે.

૨૩. દિવ્યાંગ ઉમેદવારોને લહિયા(Scribe)/વળતર સમય(Compensatory Time)ની સુવિધા આપવા બાબત :–

ભારત સરકારના **Ministry of Social Justice & Empowerment** ના **Department of Empowerment of persons with Disabilities(Divyangjan)** ના તા.૨૯/૦૮/૨૦૧૮ ના **Office Memorandum ક્રમાંક : F.No.34-02/2015-DD-III** મુજબ **The Rights of Persons with Disabilities Act, 2016** ની કલમ–૨(r) હેઠળ વ્યાખ્યાયિત કરાયેલ **Persons with Benchmark Disability** અને લેખન ક્ષમતાની મર્યાદા ધરાવનાર ઉમેદવારને જો તેઓ ઈચ્છતા હોય તો, જે તે શરતોને આધીન લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા આપવામાં આવશે.

(૧) જાહેરાતની જોગવાઈ મુજબ જાહેરાતમાં અરજી કરવાને પાત્ર ગણેલ હોય તેવા **Benchmark Disability** ધરાવતા અથવા આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓના કારણે હંગામી દિવ્યાંગતા ધરાવતા હોય તેવા લખવા માટે અક્ષમ/લખવામાં તકલીફ હોય તેવા દિવ્યાંગ ઉમેદવારોને તેઓની રજુઆત પરત્વે લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા આપવામાં આવશે.

(૨) દિવ્યાંગ ઉમેદવારોએ લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા મેળવવા માટે મંડળ દ્વારા પ્રસિદ્ધ થયેલ પ્રવેશપત્ર ડાઉનલોડ કરવા અંગેની સૂચના પ્રસિદ્ધ થયેથી પ્રવેશપત્ર ડાઉનલોડ કરી મંડળની વેબસાઈટ ઉપર **ઉમેદવાર ઉપયોગિતાઓ** ટેબ ઉપર **Click** કરી **દિવ્યાંગ ઉમેદવારો માટે** ના સેક્શનમાં જઈ અથવા https://gsssb.gujarat.gov.in/Home/ph ઉપર **Click** કરી **લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા આપવા અંગેની સૂચનાઓ તથા નિયત નમુનાઓ** માં આપવામાં આવેલ લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા માટેનું ફોર્મમાં જરૂરી વિગતો ભરી સૂચનામાં દર્શાવ્યા મુજબના જરૂરી પ્રમાણપત્રો સામેલ રાખી **અચૂકપણે પરીક્ષાના બે દિવસ અગાઉ સુધીમાં** મંડળના ઈમેઈલ : **so-kh1-gsssb@gujarat.gov.in** ઉપર મેઈલ કરવાના રહેશે. ત્યારબાદ મળેલ અરજીઓ પર કોઈપણ સંજોગોમાં વિચારણા કરવામાં આવશે નહીં.

(૩) સંબંધિત જાહેરાતની જોગવાઈ મુજબ જાહેરાતમાં અરજી કરવાને પાત્ર ગણેલ હોય તેવા **Blindness, Locomotor disability** (**Both arm affected-BA**) **Benchmark disability** (૪૦% થી ઓછી ન હોય ત્યાં સુધીની દિવ્યાંગતા) ધરાવતા, લખવા માટે અસમર્થ હોય તેવા ઉમેદવારોએ દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે પરંતુ લખવા માટે અસમર્થ હોવા અંગેનું તબીબી પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવાનું રહેશે નહીં.

(૪) ઉપરોક્ત ૨૩(૩) માં દર્શાવેલ **Benchmark disability** સિવાયની અન્ય **Benchmark disability** ધરાવતા/ આકસ્મિક પરિસ્થિતિઓના કારણે હંગામી દિવ્યાંગતા ધરાવતા હોય તેવા લખવા માટે અક્ષમ/લખવામાં તકલીફ હોય તેવા ઉમેદવારોએ લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા મેળવવા માટે દિવ્યાંગતા પ્રમાણપત્ર ઉપરાંત **Appendix-I** (**Certificate regarding physical limitation in an examinee to write**) મુજબનું ઉમેદવારને લખવામાં તકલીફ હોવા અંગેનું મુખ્ય તબીબી અધિકારી/સિવિલ સર્જન/મેડિકલ સુપરિન્ટેન્ડેન્ટ દ્વારા આપવામાં આવતું પ્રમાણપત્ર રજુ કરવાનું રહેશે.

(૫) **વળતર સમય (Compensatory Time) :** ઉપરોક્ત ૨૩(૧) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબના બેન્ચમાર્ક ડીસએબીલીટી ધરાવતા અને લેખનક્ષમતાની મર્યાદા ધરાવનાર ઉમેદવારને પરીક્ષામાં પ્રતિ કલાક માટે ૨૦ મીનીટ 'વળતર સમય' મળવાપાત્ર છે.

(૬) ઉમેદવાર દ્વારા લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા માટે કરવામાં આવેલ અરજીની ચકાસણી બાદ મંડળ દ્વારા લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા આપવા અંગે નિર્ણય કરવામાં આવશે. મંડળ દ્વારા કરવામાં આવેલ નિર્ણયની જાણ ઉમેદવારને તેઓના ઈમેઈલ ઉપર કરવામાં આવશે તથા જે તે પરીક્ષા કેન્દ્ર સંચાલકને પણ જાણ કરવામાં આવશે.

(૭) ઉમેદવારે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના દિવસે જરૂરી પ્રમાણપત્રો અસલમાં તથા મંડળ દ્વારા આપવામાં આવેલ મંજૂરીનો પત્ર ખરાઈ અર્થે પરીક્ષા કેન્દ્ર સંચાલક અથવા મંડળ દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવેલ અધિકારી/કર્મચારીને રજૂ કરવાના રહેશે.

(૮) મંડળ દ્વારા લહિયા/વળતર સમયની સુવિધા માટે આપવામાં આવેલ મંજૂરી સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના દિવસે ઉમેદવાર દ્વારા રજૂ કરેલ અસલ પ્રમાણપત્રોની પરીક્ષા કેન્દ્ર સંચાલક અથવા મંડળ દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવેલ અધિકારી/કર્મચારી દ્વારા કરવામાં આવનાર ખરાઈને આધીન રહેશે.

૨૪. પરિણામની પ્રસિદ્ધિ :–

(૧) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના **તા.૦૮/૧૧/૨૦૨૩ તથા તા:૧૬/૧૨/૨૦૨૫ના** ઠરાવ અનુસાર **Part-A** અને **Part-B** નું સ્વતંત્ર (અલાયદું) ન્યુનતમ ગુણવત્તા ધોરણ (**Qualifying Standard**) રહેશે.

(૨) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના **તા.૦૮/૧૧/૨૦૨૩, તા:૧૬/૧૨/૨૦૨૫ ના ઠરાવ** તથા સામાન્ય વહીવટ વિભાગના **તા:૦૮/૧૧/૨૦૨૩ના પત્ર**ની જોગવાઈઓ અનુસાર સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના **Part-A** માટે લઘુત્તમ ગુણવત્તા ધોરણ ૪૦% અને **Part-B** માટે લઘુત્તમ ગુણવત્તા ધોરણ ૪૦% રાખવામાં આવેલ છે. તેમાં તમામ કૅટેગરીના ઉમેદવારો માટે ૪૦ ટકા માર્ક્સ કરતાં ઓછું લઘુત્તમ ગુણવત્તા ધોરણ કોઈપણ સંજોગોમાં રહેશે નહીં.

(૩) ત્યારબાદ પરીક્ષામાં હાજર રહેલા તમામ ઉમેદવારોનું પ્રોવિઝનલ પરિણામ મંડળની વેબસાઇટ પર પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવશે.

૨૫. પસંદગી યાદી અને પ્રતિક્ષા યાદી તૈયાર કરવાની પધ્ધતિ:–

(૧) મંડળ દ્વારા પ્રોવિઝનલ પરિણામ પ્રસિદ્ધ કર્યા બાદ પરીક્ષાના **Part-A** અને **Part-B** માં ન્યુનતમ ગુણવત્તા ધોરણ (**Qualifying Standard**) જાળવીને કુલ ગુણના મેરીટ્સ આધારે ભરવાની થતી કૅટેગરી મુજબની જગ્યાના આશરે બે ગણા ઉમેદવારોને પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે.

(૨) પ્રોવિઝનલ મેરીટ યાદીના બે ગણા ઉમેદવારોના પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી બાદ પણ જાહેરાતમાં દર્શાવ્યા મુજબની કૅટેગરી મુજબ ભરવાની થતી જગ્યાઓના આધારે પસંદગીયાદી/પ્રતિક્ષાયાદી તૈયાર કરવા માટે જરૂરી સંખ્યાના ઉમેદવારો ન મળવાના સંજોગોમાં કેટેગરીવાઇઝ જરૂર મુજબના પ્રોવિઝનલ મેરીટ યાદી પરના ઉમેદવારોને પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી માટે બોલાવવામાં આવશે.

(૩) ત્યાર બાદ ઉમેદવારોએ મેળવેલા ગુણને ધ્યાને લઈને મેરીટ અનુસાર કૅટેગરી મુજબની જગ્યાઓ ધ્યાને લઈ પસંદગી યાદી પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવશે.

(૪) સામાન્ય વહીવટ વિભાગના તા.૨૭/૦૭/૨૦૧૮ ના ઠરાવ ક્રમાંક: પીએસસી/૧૦૮૯/૩૯૧૦ /ગ.૨ ની જોગવાઈઓ ધ્યાને લઈ ઉમેદવારોએ ઉકત સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં મેળવેલા ગુણના મેરીટસ આધારે કૅટેગરી મુજબ ભરવાની થતી જગ્યાની વિગતો ધ્યાને લઈ પસંદગી યાદી અને લાગુ પડતા કિસ્સામાં પ્રતિક્ષા યાદી તૈયાર કરવામાં આવશે.

૨૬. નિમણૂક

(૧) આ જાહેરાત સંબંધમાં પસંદ થયેલા ઉમેદવારોની નિમણૂક માટે સરકારશ્રીના સંબંધિત વિભાગને મંડળ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવશે.

(૨) ઉમેદવારોને નિમણૂક માટે Merit Number ને ધ્યાનમાં રાખી વિચારણા કરવામાં આવશે. મંડળ દ્વારા લેવાનાર સ્પર્ધાત્મક લેખિત કસોટીમાં ઉત્તીર્ણ થવાથી જ ઉમેદવારને નિમણૂક માટેનો હક્ક મળી જતો નથી. નિમણૂક સમયે નિમણૂક સત્તાધિકારીને ઉમેદવાર બધી જ રીતે યોગ્ય છે તેમ સંતોષ થાય તો જ ઉમેદવારને નિમણૂક આપવામાં આવશે.

(૩) પસંદગી પામેલા ઉમેદવાર, નિમણૂક સત્તાધિકારી ઠરાવે તે શરતોને આધીન નિમણૂક મેળવવાને પાત્ર થશે.

(૪) નિમણૂક પામેલા ઉમેદવારે સરકારના નિયમો મુજબની તાલીમ લેવી પડશે અને તાલીમ પરીક્ષા પાસ કરવાની રહેશે.

(૫) નિમણૂક અંગેની સઘળી કાર્યવાહી સરકારશ્રી દ્વારા કરવામાં આવતી હોઇ, આ અંગેનો કોઈ પત્રવ્યવહાર મંડળ દ્વારા ધ્યાને લેવામાં આવશે નહીં.

૨૭. અગત્યની સૂચનાઓ:–

(૧) ઉમેદવારે **Online** અરજીપત્રકમાં વિગતો ભરતાં સમયે જાતિ (કેટેગરી) અંગે જે વિગત દર્શાવેલ હશે તે અરજીપત્રક **Confirm** થયેથી જાતિ (કેટેગરી) માં પાછળથી ફેરફાર કરવાની કોઇ પણ વિનંતી ધ્યાને લેવામાં આવશે નહીં. આથી જો ઉમેદવારને અરજીપત્રકની કોઇ વિગતમાં ફેરફાર કરવો હોય તો તેઓએ અરજી કરવાની છેલ્લી તારીખ પહેલાં સાચી વિગત સાથે પુન: અરજી કરી **Confirmation Number** મેળવી તે **Confirmation Number** માટે નિયત ફી ભરવાની રહેશે.

(૨) ઉમેદવારે અરજીપત્રકમાં ભરેલી વિગતો સમગ્ર ભરતી પ્રક્રિયા માટે આખરી ગણવામાં આવશે અને તેના પુરાવાઓ, પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે અસલમાં રજૂ કરવાના રહેશે અન્યથા અરજીપત્રક જે - તે તબક્કે ‘‘રદ’’ ગણવામાં આવશે.

(૩) ઉમેદવાર દ્વારા વિદેશની યુનિવર્સિટીની પદવી મેળવેલ હશે તો તેવી પદવી ભારતમાં માન્યતા/ સમકક્ષતા ગણવા અંગે યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશનના જરૂરી આધાર/પૂરાવા રજુ કરવાના રહેશે. પ્રમાણપત્રોની ચકાસણીના કાર્યક્રમની સમયમર્યાદામાં આ અંગેના આધાર/પૂરાવા રજૂ કરવાની જવાબદારી સંબંધિત ઉમેદવારની રહેશે. આ બાબતે મંડળની કોઈ ફરજ રહેતી નથી અને સમયમર્યાદા બાદ આ અંગેની રજૂઆત પણ વિચારણામાં લેવામાં આવશે નહીં.

(૪) ઉમેદવાર અરજીપત્રકમાં જે ફોટો **upload** કરે છે, તેની પાસપોર્ટ સાઈઝના ફોટાની એક કરતાં વધુ કોપીઓ પોતાની પાસે રાખવી અને આ જાહેરાત–સંવર્ગની સમગ્ર ભરતી પ્રક્રિયામાં તે જ ફોટાની કોપીનો ઉપયોગ કરવાનો રહેશે. (જેમ કે પરીક્ષા સમયે હાજરીપત્રકમાં લગાવવો તેમજ અસલ પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે પણ તે જ ફોટાની કોપી રજૂ કરવાની રહેશે.) ઉમેદવારે આવો ફોટો તાજેતરમાં જ પડાવેલો હોવો જરૂરી છે, જેથી ભરતી/નિમણૂકના વિવિધ તબક્કે ઓળખ પ્રસ્થાપિત કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન અનુભવાય.

(૫) ઉમેદવાર અરજીપત્રક ભરતી વખતે જે મોબાઇલ નંબર અને ઇ–મેલ આઇ.ડી. દર્શાવે છે તે નંબર અને ઇ–મેલ આઇ.ડી. ચાલુ જ રાખવાં. ભવિષ્યમાં મંડળ તરફથી આ પરીક્ષાને સંબંધિત પરીક્ષાલક્ષી કેટલીક સૂચનાઓ ઉમેદવારને આ દર્શાવેલા નંબરના મોબાઇલ પર **SMS** થી મોકલવામાં આવશે. તેથી અરજીપત્રકમાં દર્શાવેલા મોબાઇલ નંબર, ભરતી પ્રક્રિયા પૂર્ણ થાય ત્યાં સુધી જાળવી રાખવો, એ ઉમેદવારના હિતમાં છે.

(૬) મંડળ જે કોઈ ઉમેદવારને (૧) તેને ઉમેદવારી માટે કોઈ પણ પ્રકારે ટેકો મેળવવા માટે એટલે કે, મંડળના અધ્યક્ષ, સભ્ય અથવા કોઈ અધિકારી પર પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ લાગવગ લગાડવાનો પ્રયાસ કરવા માટે (૨) બીજાનું નામ ધારણ કરવા માટે (૩) બીજા પાસે પોતાનું નામ ધારણ કરાવવા માટે (૪) બનાવટી ખોટા દસ્તાવેજો અથવા જેની સાથે ચેડાં કરવામાં આવ્યાં હોય તેવા દસ્તાવેજો સાદર

કરવા અથવા ગેરરીતિ આચરવા માટે (૫) યથાર્થ અથવા ખોટા અથવા મહત્ત્વની માહિતી છુપાવતાં હોય તેવા નિવેદનો કરવા માટે (૬) પરીક્ષા માટે તેની ઉમેદવારીના સંબંધમાં અન્ય કોઈ અનિયમિત અથવા અયોગ્ય સાધનોનો આશ્રય લેવા માટે (૭) પરીક્ષા દરમ્યાન ગેરવાજબી સાધનોનો ઉપયોગ કરવા માટે એટલે કે અન્ય ઉમેદવારની ઉત્તરવહીમાંથી નકલ કરવા, પુસ્તક, ગાઇડ, કાપલી કે તેવા કોઈ પણ છાપેલા કે હસ્તલેખિત સાહિત્યની મદદથી અથવા વાતચીત દ્વારા નકલ કરવા કે ઉમેદવારને નકલ કરાવવાની ગેરરીતિઓ પૈકી કોઈ પણ ગેરરીતિ આચરવા માટે (૮) લખાણોમાં અશ્લિલ ભાષા અથવા બિભત્સ બાબત સહિતની અપ્રસ્તુત બાબત લખવા માટે (૯) પરીક્ષાખંડમાં અન્ય કોઈ રીતે ગેરવર્તણૂક કરવા માટે (૧૦) પરીક્ષાના સંચાલન કરવા માટે મંડળે રોકેલા સ્ટાફને સીધી કે આડકતરી રીતે હેરાન કરવા અથવા શારીરિક રીતે ઈજા કરવા માટે (૧૧) પૂર્વવર્તી ખંડોમાં નિર્દિષ્ટ કરેલાં તમામ અથવા કોઈપણ કૃત્ય કરવાનો પ્રયત્ન કરવા માટે અથવા યથાપ્રસંગ, મદદગીરી કરવા માટે અથવા (૧૨) પરીક્ષા આપવા માટે તેને પરવાનગી આપતા તેના પ્રવેશપત્રમાં આપવામાં આવેલી કોઈ પણ સૂચનાનો ભંગ કરવા માટે દોષિત ઠર્યા હોય તો અથવા દોષિત હોવાનું જાહેર કર્યું હોય તો તે ફોજદારી કાર્યવાહીને પાત્ર થવા ઉપરાંત–(ક) મંડળ, તે જે પરીક્ષાનો ઉમેદવાર હોય તે પરીક્ષામાંથી ગેરલાયક ઠરાવી શકશે, અથવા (ખ)(૧) મંડળ, સીધી પસંદગી માટે લેવાતી કોઈ પણ પરીક્ષામાં બેસવામાંથી અથવા (ખ)(૨) રાજ્ય સરકાર પોતાના હેઠળની કોઈ પણ નોકરીમાંથી કાયમી રીતે અથવા નિર્દિષ્ટ મુદ્દત માટે બાકાત કરી શકશે. (૧૩) ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ, અન્ય ભરતી બોર્ડ, અન્ય સરકારી/ અર્ધ સરકારી/ સરકાર હસ્તકની સંસ્થાઓ દ્વારા ઉમેદવાર ક્યારેય પણ ગેરલાયક ઠરાવેલા હોય અને ગેરલાયક ઠરાવ્યાનો સમય ચાલુ હશે તો તેવા ઉમેદવારોની અરજી આપોઆપ રદ થવાને પાત્ર બનશે.

(૭) ઉમેદવારે અરજીપત્રકમાં બતાવેલી કોઈ પણ વિગત અને અસલ પ્રમાણપત્રોની ચકાસણી સમયે રજૂ કરેલી જન્મતારીખ, શૈક્ષણિક લાયકાત, વય, જાતિ, અનુભવ વગેરેને લગતા પ્રમાણપત્રો ભવિષ્યમાં જે તે તબક્કે ચકાસણી દરમ્યાન ખોટા માલૂમ પડશે તો તેની સામે યોગ્ય કાયદેસરની કાર્યવાહી કરવામાં આવશે. આવા ઉમેદવારની ઉમેદવારી મંડળ દ્વારા 'રદ' કરી શકાશે તેમજ અન્ય સંવર્ગોની ભરતી માટે પણ ગેરલાયક ઠરાવવામાં આવશે. તેમજ જો પસંદગી/નિમણૂક થયેલી હશે તો પસંદગી/નિમણૂક, મંડળ/નિમણૂક કરનાર સત્તાધિકારી દ્વારા કોઈપણ તબકકે 'રદ' કરવામાં આવશે.

(૮) ઉમેદવાર પોતે પરીક્ષામાં સફળ થયો હોવાના કારણે જ સંબંધિત જગ્યા ઉપર નિમણૂક કરવાનો દાવો કરવાને હક્કદાર થશે નહીં, નિમણૂક કરનાર સત્તાધિકારીને પોતાને એવી ખાતરી થાય કે જાહેર સેવા સારુ ઉમેદવાર યોગ્ય જણાતો નથી, તો તેને પડતો મૂકી શકાશે. નિમણૂક બાબતે તેઓનો નિર્ણય આખરી ગણાશે.

(૯) ભરતી પ્રક્રિયા સંપૂર્ણપણે ગુજરાત મુલકી સેવા વર્ગીકરણ અને ભરતી (સામાન્ય) નિયમો–૧૯૬૭ (વખતો વખતના સુધારા સહિત) અને તે અન્વયે જે તે સંવર્ગના ઘડવામાં આવેલા ભરતી નિયમોને આધીન રહેશે.

(૧૦) ગુજરાત સરકાર દ્વારા જાહેર પરીક્ષામાં થતી ગેરરીતિ તથા પ્રશ્નપત્રો લીક થવા બાબતનો **Gujarat Public Examination (Prevention of Unfair Means) Act, 2023** અધિનિયમ, માર્ચ–૨૦૨૩ થી અમલી કર્યો છે. સરકાર દ્વારા ઉક્ત અધિનિયમમાં **'Examination Authority'** તરીકે ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળનો પણ સમાવેશ કર્યો છે. આથી, મંડળ દ્વારા આયોજિત તમામ સ્પર્ધાત્મક લેખિત પરીક્ષાઓને જાહેર પરીક્ષાઓ તરીકે ગણવાની થતી હોવાથી, સદર

અધિનિયમ મંડળની પરીક્ષાઓમાં પણ લાગુ પડે છે. આથી, ઉક્ત તમામ જાહેરાતોની સ્પર્ધાત્મક લિખિત પરીક્ષામાં જો કોઈ પણ ઉમેદવાર **Gujarat Public Examination (Prevention of Unfair Means) Act, 2023**ની જોગવાઈઓનો ભંગ કરતો જણાઈ આવશે અને તેમાં કસૂરવાર સાબિત થશે તો તેની સામે સદર અધિનિયમમાં દર્શાવ્યા મુજબ, કાયદેસરની કાર્યવાહી હાથ ધરવામાં આવશે.

૨૮. આ જાહેરાત તથા ભરતી પ્રક્રિયામાં કોઈ પણ કારણોસર ફેરફાર કરવાની કે રદ કરવાની આવશ્યકતા ઊભી થાય તો તેમ કરવાનો મંડળને સંપૂર્ણ હક્ક/અધિકાર રહેશે અને મંડળ આ માટે કારણો આપવા બંધાયેલું રહેશે નહીં.

તારીખ:– ૦૩/૦૮/૨૦૨૬
સ્થળ:– ગાંધીનગર

સચિવ
ગુજરાત ગૌણ સેવા પસંદગી મંડળ

Appendix-A

DETAILED SYLLABUS OF EXAM

PART: A (90 MARKS)

(1) Reasoning & Data Interpretation: (30 Questions, 30 Marks)

1. Coding-Decoding
2. Blood Relation
3. Problem on Age and Height
4. Direction Knowledge
5. Clock and Calendar
6. Venn Diagram
7. Rank and Position
8. Arithmetic Progression
9. Logical Sequence of Words
10. Insert the missing Character
11. Word, Numerical and General Analogy
12. Picture Based General Logical Questions (Visual reasoning)
13. Probability
14. Data Interpretation (charts, graphs, tables) and Data Sufficiency
15. Symmetry
16. Mathematical Operations
17. Mathematical modeling
18. Proofs in Mathematics
19. Logical and Mathematical Analytical Ability
20. Statement and Prediction

(2) Quantitative Aptitude: (30 Questions, 30 Marks)

1. Number System
2. LCM and HCF
3. Percentage and Partnership
4. Profit-Loss
5. Simple and Compound Interest
6. Ratio and Proportion
7. Time and Work, Wages and chain rule
8. Time, Speed and Distance
9. Average, Mean, Mode and Median
10. Brackets and Expansions
11. Square and Square Roots, Cube and Cube Roots, Exponents
12. Polynomials and Factorisation

13. Pair of Linear Equations in Two Variables and Quadratic Equations
14. Area, Surface Area and Volume (Square, Rectangle, Triangle, Circle, Cube, Cuboid, Cylinder, Cone, Hemisphere, Sphere)
15. Coordinate Geometry and Trigonometry

(3)Constitution of India: **(10 Questions, 10 Marks)**

1 Concept of Political Science

2 Preamble of the Constitution

3 Fundamental values of Democracy, Nationalism and Secularism, Right and Citizenship

4 Indian Constitution Framing and Characteristics

5 Fundamental Rights, Duties and Directive Principles of State Policy

6 Legislature, Executive and Judiciary in India at Union and State Level

7 Government at Local Level: Institutions of Local Self-Government

8 Nature of Party System in India

9 Elections in India

10 Indian Democracy: Challenges and Response

11 Development and Democracy

(4) Current Affairs: **(10 Questions, 10 Marks)**

1. Current events of state, national and international importance

(5) Comprehension: **(Gujarati {5 marks} & English {5 marks})**
(10 Questions, 10 Marks)

1. To assess comprehension, interpretation and inference skills
   A paragraph given with set of question on the basis of paragraph
   Or statement and assertion type question can be asked

PART: B **(120 MARKS)**

(1) Questions and Its Applications related to Technical Qualification
(120 Questions, 120 Marks)

1. Fruit Science (20 Marks)

(A) Fundamentals of Horticulture Economic importance and classification of horticultural crops and their culture and nutritive value, area and production, exports and imports, fruit and vegetable zones of India and of different states, nursery management practices, soil and climate, vegetable gardens, nutrition and kitchen garden and other types of garden, principles, planning and layout, management of orchards, planting systems and planting densities. Production and practices for fruit, vegetable and floriculture crops, nursery techniques and their

management. Principles and methods of pruning and training of fruit crops, types and use of growth regulators in horticulture, water management, weed management, fertility management in horticultural crops, cropping systems, intercropping, multi-tier cropping, mulching, bearing habits, factors influencing the fruitfulness and unfruitfulness. Rejuvenation of old orchards, top working, frame working, principles of organic farming.

(B) Plant Propagation and Nursery Management:-

Propagation: Need and potentialities for plant multiplication, sexual and asexual methods of propagation, advantages and disadvantages. Seed dormancy (scarification & stratification) internal and external factors, types of seed germination, methods for breaking seed dormancy, nursery techniques, apomixes mono embrony, polyembrony, chimera & bud sport. Propagation Structures: Mist chamber, humidifiers, greenhouses, glasshouses, cold frames, hot heds, poly-houses, nursery tools, containers, media and implements, use of growth regulators in seed and vegetative propagation, methods and techniques of cutting, layering, grafting and buiding physiological & bio chemical basis of routing, factors influencing rooting of cuttings and layering, graft incompatibility. Anatomical studies of bud union, selection and maintenance of mother trees, collection of scion wood stick, scion-stock relationship, and their influences, bud wood certification, techniques of propagation through specialized organs like bulb, rhizome, corm, runners, suckers, etc. Micro-propagation and Micro-grafting. establishment of nursery-site selection, planning and lay out of nursery area, types of nursery, different types of bed, pre-sowing treatments, methods of seed sowing, pricking, watering, weeding, hoeing, fertilization, shading, root culturing technique, lifting windows, g. ding, packing, storage and transportation. Hai dening of plants in nursery, Nursery registration act. Insect/pest/disease control in nursery

(C) Growth and Development of Horticultural Crops

Growth and development-definitions, components, photosynthetic productivity, leaf area index (LAI) optimum LAI in horticultural crops, canopy development, different stages of growth, growth curves, growth analysis in horticultural crops. Plant bioregulators-auxin, gibberellin, cytokinin, ethylene inhibitors and retardants, basic functions, biosynthesis, role in crop growth and development, propagation, flowering, fruit setting, fruit thinning, fruit development, fruit drop, and fruit ripening. Flowering-factors affecting flowering, physiology of flowering, photoperiodism-long day, short day and day neutral plants, vernalisation and its application in horticulture, pruning and training physiological basis of training and pruning source and sink relationship, translocation of assimilates. Physiology of seed development and maturation, seed dormancy and bud dormancy, causes and breaking methods in horticultural crops Physiology of fruit growth and development, fruit setting, factors affecting fruit set and development, physiology of ripening of fruits, climacteric and non-climacteric fruits

(D) Tropical and Subtropical Fruits

Horticultural classification of fruits including genome classification. Horticultural zones of India, detailed study of area, production and export potential, varieties,

climate and soil requirements, propagation techniques, planting density and systems, after care, training and pruning. Management of water, nutrient and weeds, special horticultural techniques including plant growth regulators, their solution preparation and use in commercial orchards. Physiological disorders. Post-harvest technology, harvest indices. harvesting methods, grading, packaging and storage of the following crops. Mango, banana, grapes, citrus, papaya, sapota, guava, pineapple, jackfruit, avocado, mangosteen, litchi, carambola, durian and passion fruit. Bearing in mango and citrus, causes and control measures of special production problems, alternate and irregular bearing overcome, control measures. Seediness and kokkan disease in banana, citrus decline and casual factors and their management. Bud forecasting in grapes, sex expression and seed production in papaya, latex extraction and crude papain production, economics of production.

(E) Plantation Crops, Spices and Condiments

Plantation crops: Scope and importance, area and production, uses, industrial importance Cultivation practices of different plantation crops, Soil and climate, varieties, propagation methods, planting systems, mulching, shade regulation, weed and water management, training and pruning, nutrition, soil management, liming practices, tipping practices, top working, harvesting, post-harvest handling and processing, packaging and marketing, yield and economics of (1) coconut, (2) areca nut, (3) cashew nut, (4) coffee, (5) tea. Information in tabular form of oil palm, cocoa and rubber.

Spices and Condiments: Scope and importance, area and production, uses. Classification. Cultivation practices: soil and climate, propagation and methods of planting. Nutritional management, irrigation, weeds control, mulching and cover cropping, shade regulation. Harvesting, post-harvest technology. Crops (1) Black pepper (2) Ginger (3) Turmeric (4) Cumin (5) Fenugreek (6) Coriander (7) Fennel.

Short information on crops (in tabular form): curry leaf, dill, vanilla, thyme, cardamom, nutmeg, cinnamon and clove.

(F) Watershed Management and Dry Land Horticulture

Rainfed horticulture, importance and scope of arid and semi-arid zones of India, Watershed Management Dry land farming- introduction and definition, Management of land and water-the basic resources, Climate of arid regions and their classification including rainfall pattern, Activities of Research Centers of dry land horticulture Problems of crop production in dry (arid) zones, Existing pattern of land use in dry region in low rainfall area, Drought occurrence, types and management strategies for drought, Soil erosion by wind and water- factors affecting on it, Techniques for soil and soil moisture conservation, Fertilizer application to dry land horticultural crops-organic, inorganic, bio fertilizers, Efficient horticultural crops for dry land and their special features for adaptation-ber, aonla, custard apple, jamun, wood apple, bael, pomegranate, caronda, date palm, phalsa, fig, gunda (Cordia) etc. Post harvest handling of arid fruits.

2. Vegetable Science (20 Marks)

(A) Fundamentals of Vegetable Production

Definition of vegetable; economic, nutritive and aesthetic value of vegetable; area, production and productivity in India, Methods of classification of vegetables and their relative merits and demerits, types of vegetable growing and vegetable forcing structures; effect of temperatures, photo-period, light, relative humidity on vegetable production; organic farming, nutrients essential for plant growth, chemicals and bio-fertilizers and their response; irrigation and water requiremats; crop rotation, crop succession, Inter-and mixed cropping, weed control, mulching, different pests, diseases and their control measures; role of plant growth substances, vegetable seed production, harvesting storage, grading and marketing of vegetables.

(B) Tropical and Subtropical Vegetables

Area, production, economic importance and export potential of tropical and sub-tropical vegetable crops, Description of varieties and hybrid, climate and soil requirements, seed rate, preparation of field, nursery practices; transplanting of vegetable crops and planting for directly sown/transplanted vegetable crops, spacing, planting systems, water and weed management; nutrient management and deficiencies, use of chemicals and growth regulators, Cropping systems, harvest, yield and seed production, Economic cultivation of tropical and sub-tropical vegetable crops, post-harvest handling and storage, Marketing of tomato, brinjal, chillies, okra, amaranthus, cluster beans, cowpea, Indian bean, snap bean, cucurbits, moringa, curry leaf, portulaca, basella, elephant foot yam, yams and tania

(C) Cool Season Vegetable Crops

Importance of cool season vegetables crops in nutrition and economy, area, production, export potential, varieties, origin, climate and soil, production technologies, cabbage, cauliflower, carrot, radish, spinach, beetroot, onion, garlic, Sprouting, broccoli, brussels! sprouts, leek, potato, sweet potato, pea, asparagus, knol-khol, lettuce, turnip, red cabbage and chinese cabbage.

(D) Vegetable Seed Production and Certification

General principles of seed production, seed production of different classes of seed, important vegetable crops with special emphasis on land requirements, isolation distance, planting ratio, rouging, time of harvesting, and post harvest management, packing and storage, Planting material, quality attributes and characters of good quality seed, seed testing network in India, seed sampling, germination test and its evaluation, viability test, grow out test, seed health, reporting of seed testing result, Seed certification, objectives and concepts, phases of seed certification, field inspection, general and minimum seed certification standards.

3. Floriculture & Landscape Architecture (20 Marks)

(A) Introductory Floriculture

Definition, scope and importance of floriculture, Propagation methods in ornamental plants, Potting media and its properties, Classification, growing practices, uses of annuals and herbaceous perennial, shrubs, climbers, trees, bulbous ornamentals, indoor plants, succulents and cacti, Flower arrangement

and its importance, drying techniques of flower and its arrangement, Bonsai culture, Art of making bonsai.

(B) Ornamental Horticulture

History, scope of gardening, aesthetic values, Classification and identification of landscape plant materials, Gardens in India, types of gardens, Landscaping, historical background, definition, basic principles and basic components. Principles of gardening, garden components, adornments, lawn making, methods of designing rockery, water garden, etc. Special types of gardens, their walk-paths, bridges, constructed features. Special types of gardens, trees, their design, values in landscaping, propagation, planting shrubs and herbaceous perennials. Importance, design values, propagation, planting, cultural operations constraints and post-harvest practices of climbers and creepers, palms, ferns, grasses and cacti succulents, Bio-aesthetic planning, definition, need, round country planning, urban planning and planting avenues, schools, villages, beautifying railway stations, dam sites, hydroelectric stations, colonies, river banks, planting material for play grounds. Vertical gardens, roof gardens, Parks and public gardens.

(C) Cultivation of Commercial Flowers

Definition, scope and importance of commercial floriculture.

Classification of commercial flowers,1. Annuals, 2. Herbaceous perennial, 3. Ornamental Bulbs, 4. Shrubs and climbers, 5. Trees

Cultivation practices and post harvest handling of open field commercial flower crops

1. Rose, 2 Spider Lily, 3. Jasmine, 4. Marigold, 5. Tuberose , 6. Golden rod, 7. Gladiolus, 8. Gaillardia, 9. Chrysanthemum, 10. China aster

(D) Medicinal and Aromatic Plants

Origin, Area, Production, Importance and uses. Cultivation: Varieties, climate and soil, Propagation planting, After care, Manuring and Fertilization, pruning and Training, Harvesting and processing of the following: Medicinal Plants: Ashwagandha (Withania somnifera), Gugal (Commiphora wightii), Safed Musli (Chlorophytum borivillianum), Long Piper (Piper longum), Kariyatu (Andrographis paniculata), Isabgul (Plantago ovata), Tulsi (Ocimum sanctum), Kunvar Pathu (Aloe vera), Satavari (Asparagus racemosus), Brahmi (Centella asiatica), Jethimadh (Glycyrrhiza glabra) and Vidari kand (Dioscorea bulbifera).

Description, properties and use of locally available wild medicinal plants in tabular form: Sarpgandha (Rauvolfia serpentina), Barmasi (Catharanthus roseus), Chanothi (Abrus precatorius), Bhoi Ringni (Solanum xanthocarpum), Sabjo-damro (Ocimum sp), Kuvech (Mucuna prurita), Ardusi (Adhatoda vasaca), Neem (Azadirachta indica), Aghedo, Apamarg (Achyranthus aspera), Satodi (Boerhavia diffusa), Charoli (Buchnania lanzan), Simlo (Bombax ceiba), Harde (Terminalia chebula), Behda (Terminalia belerica), Kesudo (Butea monosperma), Arni (Cerodendum phlomoides), Shankhpuspi (Convolvulus arvensis), Vaivarno (Crataeva religiosa), Dhaturo (Datura innoxa), Salparni (Desmodium gangaticum), Safed Bhangro (Eclipta alba), Mamejvo (Enicostemma hyssopifolium), Upalsri (Hemidesmus indicus), Akharo (Astercantha longifolia), Tetu (Oroxylum indicum), Safed Chitrak (Plumbago zylanica), Bavchi (Psorelea corilifolia) Dodi (Laptodenia

reticulata) and Betel vine (Piper betel). Aromatic Plants: (Tabular Form) Citronella Cymbopogon nardus, Lemon grass Cymbopogon citratus, Palma rosa Cymbopogon martinii, Geranium Pelargonium graveolens, Vetiver Vetiveria zizanioides, Eucalyptus Eucalyptus globulus, Mint Mentha arvensis, Venilla Vanilla spp., Rose (Desi Gulaab- Rosa bourboniana), (Damask Rose- Rosa damascene) Jasmine, Patchauli and Tuberose Polianthes tuberosa.

(E) Protected Cultivation of Horticultural Crops

Definition and Principles of protected cultivation, Scope and importance of protected cultivation in India, Types of green house and its design, Environmental control: heating and cooling system, Growing media, fertigation and nutrient management. Cultivation practices of important horticultural crops rose, gerbera, carnation, anthurium, orchids, capsicum, tomato, muskmelon, cucumber and strawberry. Pest and disease management in green house, Harvesting and post harvest handling of poly house produce.

4. Post-harvest Technology (20 Marks)

(A) Fundamentals of Post-harvest Technology of Horticultural Crops

Definition, scope and importance of post harvest technology, Chemical composition of fruits, climacteric and non-climacteric fruits. Maturity standards. Physiological and biochemical changes during ripening of fruits and vegetables. Grading and Sorting, methods of storage. Packing and transportation. Pre and post harvest treatments of horticultural crops. Hastening and delaying of ripening process of fruits and vegetables. Norms and certification for processed products.

(B) Fundamentals of food and nutrition

Food and its function, physico-chemical properties of foods, food preparation techniques. Nutrition, relation of nutrition to good health. Energy: definition, determination of energy requirements, food energy and total energy needs of the body. Carbohydrates: functions, source, requirements, digestion, absorption and utilization. Protein: functions, sources, requirements, digestion, absorption, essential and non-essential amino acids, quality of proteins, PER/NPR/NPU, supplementary value of proteins and deficiency. Lipids: functions, sources, requirements, digestion, absorption and utilization, saturated and unsaturated fatty acids, deficiency. Mineral nutrition: macro and micro-minerals, function, utilization, requirements, sources, effects of deficiency. Vitamins (of water soluble and fat-soluble vitamins): functions, sources, effects of deficiency, requirements. Balanced diet: recommended dietary allowances for various age groups, common disorders associated due to malnutrition in population. Food Additives, adulterants and contaminants.

(C) Preservation anr Value Addition of Horticultural Crops

Preservation of fruits and vegetables. Principles of different preservatives. Importance of preservation in national economy. Factors affecting the microbial deterioration of fruits and vegetables. Principles and methods of preservation of fruits and vegetables. Importance and scope of value addition in horticultural crops. Value addition in different fruits, vegetables and flowers crops.

5. Natural Resource Management (10 Marks)

(A) Introductory Agronomy

Agronomy definition scope and its role in crop production, Classification of field crops, Essential plant nutrients, Irrigation and drainage, Cropping systems, Soil and its management, Tillage and its importance, Weeds and their control.

(B) Fundamentals of Soil Science

Composition of earth crust, soil as a natural body major components, Eluviations and alleviations formation of various soils, Physical parameters; texture definition, methods of textural analysis, stocks law, assumption, limitations, textural classes, use ofextural triangle; absolute specific gravity/particle density, definition, apparent specific gravity/bulk density factors influencing, field bulk density. Relation between BD (bulk density), PD practical problems, Pore space definition, factors affecting capillary and non-capillary porosity, soil colour definition, its significance, colour variable, value hue and chroma. Munsellcolour chart, factors influencing, parent material, soil moisture, organic matter, soil structure, definition, classification, clay prism like structure, factors influencing genesis of soil structure, Soil air, air capacity, composition, factors influencing, amount of air space, soil air renewal, soil temperature, sources and distribution of heat, factors influencing, measurement, chemical properties, soil colloids, soil water, forms, hygroscopic, capillary and gravitational, soil moisture constants, hygroscopic coefficient, wilting point, field capacity, maximum "water holding capacity, energy concepts, PF scale, measurement, classification, Management of Soil Crusting, Soil Compaction and Soil Compression. Soil Biology benefits and harmful effects.

(C) Manures and Fertilizers

Manure: Definition and properties classification, Sulky organic manures (FYM, Bio-compost, vermicompost) Preparation nature preserving nutrients availability of nutrients residual effect. Concentrated manures (Oil cakes, bone meal), Green manures different green manure crops suitability to soils characters - decomposability-C:N ratio- nutrient availability advantages and disadvantages, Bio-gas plants utilization of biogas slurry as manure, Fertilizers: Classification N, P and K fertilizers, soluble and liquid fertilizers-composition Properties-itability to soils and crops, Need for secondary and micro nutrient fertilizers, Bio-fertilizers Azolla, Blue Green Algae, Rhizobium, Azatobacter, Phosphobacterium, Methods of application of fertilizers to crops Factors affecting efficient use of fertilizers.

(D) Water Management in Horticultural Crops

Importance of water, water resources in India, Area of different crops under irrigation, function of water for plant growth, effect of moisture stress on crop growth, Available and unavailable soil moisture distribution of soil moisture water budgeting rooting characteristics moisture extraction pattern, Water requirement of horticultural crops -lysimeter studies Plant water potential climatological approach use of pan evaporimeter factor for crop growth stages critical stages of crop growth for irrigation. Irrigation scheduling - different approaches methods of irrigation surface and sub-surface pressurized methods viz., sprinkler and drip irrigation, their suitability, merits and limitations, fertigation, economic use of irrigation water, Water management problem, soils quality of irrigation water,

irrigation management practices for different soils and crops. Layout of different irrigation systems, drip, sprinkler, Layout of underground pipeline system.

(E) Soil Fertility and Nutrient Management

Introduction to soil fertility and productivity factors affecting, Essential plant nutrient elements-functions, deficiency systems, transformations and availability, Acid, calcareous and salt affected soils -characteristics and management, Role of microorganisms in organic matter- decomposition - humús formation, Importance of C:N ratio and pH in plant nutrition, Integrated plant nutrient management, Soil fertility evaluation methods, critical limits of plant nutrient elements and hunger signs, NPK fertilizers: composition and application methodology, luxury consumption, nutrient interactions, deficiency symptoms, toxicity symptoms and remedies, visual diagnosis.

(F) Agro-meteorology and Climate Change

Agricultural Meteorology Introduction, definition of meteorology, scope and practical utility of Agricultural meteorology. Composition and structure of atmosphere and definition of weather and climate, aspects involved in weather and climate, atmospheric temperature, soil temperature, solar radiation, atmospheric pressure, atmospheric humidity, evaporation and transpiration, monsoons, rainfall, clouds, drought.. Climate change-causes. Global warming causes and remote sensing. Effect of climate change on horticulture Past and future changes in greenhouse gases within the atmosphere. Sources and sinks for greenhouse gases. Plants sense and respond to changes in CO2 concentration.. plant development affected by growth in elevated CO2. Methodology for studying effect of CO2. Increased temperature and plants in tropical/sub-tropical climates- effect on growing season, timing of flowering, duration of fruit development and impacts on crop yields and potential species ranges, interaction of temperature with other abiotic/biotic stress. Mitigation strategies and prospects for genetic manipulation of crops to maximize production in the future atmosphere. Heat unit concept; Air circulation: Primary, Secondary and Tertiary. Air masses and fronts. Stability and instability of atmosphere, Adiabatic process. Agro-climatic zones of India and Gujarat.

(G) Farm Power Machinery, Soil Survey and Conservation

Farm power and mechanization, Engine terminology and related numerical, Tractors-type of tractors and their components and power transmission system, Economics of tractor operation, Energy sources introduction, classification, energy from biomass Types of biogas plants- constructional details, biogas production and its utilization. Wind energy-types of wind mills and use of wind mills, Liquid bio fuels, bio diesel and ethanol from agricultural produce and its production & uses, Introduction and principles of survey, measurement of distance, correction of error in length and area due to incorrect chain, Cross staff survey, compass and plane table survey, Lavelling by collimation and rise and fall method, Mechanics of soil erosion, type of erosion, practices to control soil erosion, Soil conservation structure

6. Plant Protection (10 Marks)

(A) Introductory Entomology

Introduction to phylum arthropoda, Importance of Insecta, Insect dominance, Definition, division and scope of entomology, Comparative account of external morphology-types of mouth parts, antennae, legs, wings and genetalia, Types of larvae and pupa, Classification of insects up to orders and families of economic importance and their distinguished characters, Beneficial insects (predators, parasites and parasitoids), Productive insects (lac insect, silk worms and honey bees), Methods of insect control, Classification of insecticides, Concept of integrated pest management, economic threshold levels.

(B) Fundamentals of Plant Pathology

Introduction, Classification of plant diseases, symptoms, signs, and related terminology, Parasitic causes of plant diseases (fungi, bacteria, viruses, phytoplasma, protozoa, algae & nematodes), their characteristics and classification, Non-parasitic causes of plant diseases, Infection process, survival and dispersal of plant pathogens, Principles and methods of plant disease management, Integrated plant disease management, Classification of disease controlling chemicals (copper and sulphur based fungicides, systemic fungicides, bio-control agents, nematicides and bactericides)

(C) Pest and Disease Management of Horticultural Crops Theory

Pest: Marks of identification, biology, nature of damage, and management strategies of pest of vegetable crops viz...tomato, brinjal, okra, chilli, cabbage, cauliflowe., onion, garlic, potato, turmeric, cucurbitaceous vegetables, tuber crops; fruits crop viz., mango, sapota, citrus, banana, pomegranate, custard apples aonla, ber and guava; flower crops viz., rose, marigold, chrysanthemum, spider lily, tuberose.

Disease: Symptoms, mode of spread and survival, favourable weather conditions and managements of vegetable crops viz., tomato, brinjal, okra, chilli, cabbage, cauliflower, onion, garlic, potato, turmeric, cucurbitaceous vegetables, tuber crops; fruits crop viz., mango, sapota, citrus, banana, pomegranate, custard apple, aonla, ber and guava; flower crops viz., rose, marigold, chrysanthemum, spider lily, tuberuse

7. Basic Science (10 Marks)

(A) Introductory Botany

Introduction to Botany and general classification of plants. Parts of a typical flowering plant. Morphology of root, stem, leaf and flower. Structure and types of plant tissues. Internal structure of Dicot and Monocot Stems, Roots and a typical Leaf. Significance of life cycle with special reference to alternation of generations in Chlamydomonas, Rhizopus, Funaria, Adiantum, Pinus and a flowering plant. Importance of plants in relation to environments.

(B) Introductory Microbiology

History and Scope of Microbiology, The discovery of micro-organism, spontaneous generation theory, germ theory of diseases, microbial effect on organic and

inorganic matter, Development of microbiology in India and composition of microbial world, Microscopy and Specimen Preparation, The bright field microscope, fixation, dyes and simple staining, differential staining, Difference between prokaryotic and eucaryotic cells, Procaryotic cell structure and functions, Types of culture media and pre-cultur techniques, Microbial growth in models of bacterial, yeast and mycelial growth curve, Measurement of bacterial growth, General properties of viruses and brief description of bacterophages, General principle of bacterial genetics, DNA as genetic material, Antibiosis, symbiosis, intramicrobial and extra-microbial association

(C) Principles of Genetics and Cytogenetics

Historical background of genetics, theories and hypothesis. Physical basis of heredity, cell reproduction, mitosis, meiosis and its significance, Gametogenesis and syngamy in plants, Mendelian genetics-Mendel's principles of heredity, deviation from Mendelian inheritance, pleiotropy, threshold characters, co-dominance, penetrance and expressivity, Chromosome theory of inheritance, gene interaction, Modification of monohybrid and dihybrid rations, Genetic code, chemical basis of heredity, structure of DNA and its replication, Evidence to prove DNA and RNA as genetic material, Mutations and their classification, Chromosomal aberrations, changes in chromosome structure and number.

(D) Introductory Crop Physiology

Water relations in plants: role of water in plant metabolism, osmosis, imbibition, diffusion, water potential and its components, measurement of water potential in plants, absorption of water, mechanisms of absorption, ascent of sap. Stomata, structure, distribution, classification, mechanisms of opening and closing of stomata, osmotic pressure, guttation, transpiration, methods and mechanism, factors affecting transpiration. Different types of stresses: water, heat and cold tolerance, mechanism of tolerance. Plant nutrition: essentiality, mechanism of absorption, role in plant metabolism, Photosynthesis, importance of photosynthesis, Structure and function of chloroplast, dark and light reactions, CO, fixation, biological nitrogen fixation, C3, C4 and CAM, advantages of C4 pathway, photorespiration and its implications. Factors affecting the photosynthesis. Respiration, glycolysis, TCA cycle and Electron transport chain, ATP synthesis and factors affecting the respiration.

(E) Environmental Science

Environment: introduction, definition and importance. Components of environment interactions with organisms. Global and Indian environment past and present status. Environmental pollution and pollutants. Air, water, food, soil, noise pollution sources, causes and types. Smog, acid rain, global warming, ozone hole, eutrophication, sewage and hazardpis waste management. Impact of different pollutions on humans, organisms and environment. Introduction to biological magnification of toxins. Deforestation forms and causes, relation to environment. Prevention and control of pollution technological and sociological measures and solutions indian and global efforts. India, international and voluntary agencies for environmental conservation mandates and activities. International conferences. conventions and summits major achievements.

Environmental policy and legislation in India. Introduction to environmental impact assessment. Causes of environmental degradation-socio-economic factors. Human population growth and lifestyle.

(F) Elementary Plant Biochemistry

Carbohydrates. Occurrence classification and structure, isomerism, optical activity, reducing property, reaction with acids and alkalis, ozone formation. Lipids Classification, important fatty acids and triglycerides, essential fatty acids. Physical and chemical control of oils. their rancidity, phospholipids, types and importance Plant pigments structure and function of chlorophyll and carotenoids, Proteins: Classification, function and solubility, amino acids classification and structure, essential amino acids, properties of amino acids, color reactions, amphoteric nature and isomerism; structure of proteins. primary, secondary, tertiary and quaternary properties, Enzymes: Classification and mechanism of action; factors affecting enzyme action, co-factors and coenzymes. Vitamins and minerais as co-enzymes/co-Factors. Carbohydrate metabolism glycolysis and TCA-cycle

8. Social Science (10 Marks)

(A) Introductory Extension Education

Definition, need and principles of Extension Education. -Latest trends in Agriculture. Extension Teaching methods and classification according to use and form (only)-Detail studies of different teaching methods-Poster, leaflet, flash card. Method demonstration, result demonstration and field trip. Communication-Meaning and importance of communication-Elements of communication-Communication skills, verbal, writing, correspondence skill. Concept of KVK, ATMA, Kisan call centre and ATIC.

(B) Social and Farm Forestry

Forest influences on climate, soil, conditions, floods, erosion, human health and recreation. Social Forestry concept, need, objectives and scope of social forestry. Different tree species suitable for fuel, fodder, timber and their cultivation: Subabul, Sesbania, Eucalyptus, casuariana, neem, babul, teak, Sisso, Bamboo, Tamarind, Soapnut, Sandalwood. Farm Forestry Definition, scope and objectives. Need for shelter belts and wind breaks, Design criteria, characteristics of tree species for Farm Forestry. Types of Farm Forestry -Commercial and non-commercial Farm forestry, Scope and limitations role of multipurpose trees in farm forestry. Agro-forestry Definition, need and scope objectives and benefits of agro-forestry classification of agro-forestry systems, choice of tree species suitable for agro-forestry. Forest Products-Major and minor Forest products.

(C) Economics and Marketing

Nature and scope of economics, definition and concepts, divisions of economics, economic systems, approaches to the study of economics, Consumption theory of consumer behaviour, laws of consumption, classification of goods, Wants their characteristics and classification, utility and its measurement, cardinal and ordinal, law of diminishing marginal: utility, law of equi-marginal utility, in difference curve and its properties, consumer equilibrium, Theory of demand,

demand schedule and curve, market demand, Law of supply, supply schedule and curve elasticities, Price, income and cross elasticities, Engels law of family expenditure consumers surplus. Theory of firm, factors of production-land and its characteristics, labour and division of labour, theories of population. Capital and its characteristics - classification and capital formation, cost concepts, Market equilibrium, Marketing definition Marketing Process Need for marketing, Role of marketing, Marketing functions, Classification of markets Identification of various marketing channels, Price spread Marketing Efficiency Integration -Constraints in marketing of horticultural/agricultural produce, Market intelligence

9. **Current Trends and Recent Advancements in the Above Fields.**

વિગતવાર અભ્યાસક્રમ : ગુજરાતીમાં

ભાગ–અ (૯૦ ગુણ)

(૧) તાર્કિક કસોટીઓ તથા ડેટા ઈન્ટરપ્રિટેશન (૩૦ પ્રશ્નો, ૩૦ ગુણ)

૧. કોડિંગ–ડિકોડિંગ
૨. લોહીનો સંબંધ
૩. ઊંમર અને ઊંચાઇ સંબંધિત પ્રશ્નો
૪. દિશા જ્ઞાન
૫. ઘડીયાળ અને કેલેન્ડર
૬. વેન ડાયાગ્રામ
૭. ક્રમ અને સ્થાન
૮. સમાંતર શ્રેણી
૯. શબ્દોની તાર્કિક ગોઠવણી
૧૦. ખૂટતી કડી (સંખ્યા) શોધો
૧૧. શબ્દ, આંકડાકીય તથા સામાન્ય સામ્યતા
૧૨. ચિત્ર આધારિત સામાન્ય તાર્કિક પ્રશ્નો
૧૩. સંભાવના
૧૪. માહિતીનું અર્થઘટન અને માહિતીની પર્યાપ્તતા (ચાર્ટ, ગ્રાફ અને ટેબલ)
૧૫. સંમિતિ
૧૬. ગાણિતિક ક્રિયાઓ
૧૭. ગાણિતિક મોડેલીંગ
૧૮. ગણિતમાં સાબિતીઓ
૧૯. તાર્કિક અને ગાણિતિક વિશ્લેષણાત્મક ક્ષમતા
૨૦. નિવેદન અને અનુમાન

(૨) ગાણિતિક કસોટીઓ (૩૦ પ્રશ્નો, ૩૦ ગુણ)

૧. સંખ્યા પદ્ધતિ
૨. લ.સા.અ. અને ગુ.સા.અ.
૩. ટકાવારી અને ભાગીદારી
૪. નફો–ખોટ
૫. સાદુ અને ચક્રવૃદ્ધિ વ્યાજ
૬. ગુણોત્તર અને પ્રમાણ
૭. સમય અને કાર્ય, વેતન અને સાંકળનો નિયમ
૮. સમય, ઝડપ અને અંતર
૯. મધ્યક, મધ્યસ્થ અને બહુલક
૧૦. કૌંસ અને વિસ્તરણ
૧૧. વર્ગ અને વર્ગમૂળ, ઘન અને ઘનમૂળ, ઘાત અને ઘાતાંક
૧૨. બહુપદીઓ અને અવયવીકરણ

૧૩. દ્વીચલ સુરેખ સમીકરણ અને દ્વિઘાત સમીકરણ

૧૪. ક્ષેત્રફળ, પૃષ્ઠફળ અને ઘનફળ (ચોરસ, લંબચોરસ, ત્રિકોણ, વર્તુળ, ઘન, લંબઘન, નળાકાર, શંકુ, અર્ધગોલક, ગોલક)

૧૫. યામભૂમિતિ અને ત્રિકોણમિતિ

(૩) ભારતનું બંધારણ (૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. રાજ્યશાસ્ત્રનો ખ્યાલ

૨. બંધારણનું આમુખ

૩. લોકશાહીના પાયાનાં મૂલ્યો, રાષ્ટ્રવાદ અને બિનસાંપ્રદાયિકતા, હક અને નાગરિકતા

૪. ભારતીય બંધારણ : ઘડતર અને લક્ષણો

૫. મૂળભૂત હકો, ફરજો અને રાજ્યનીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો

૬. ભારતમાં કેન્દ્ર અને રાજ્યકક્ષાએ ધારાસભા, કારોબારી અને ન્યાયતંત્ર

૭. સ્થાનિકકક્ષાએ સરકાર : સ્થાનિક સ્વરાજની સંસ્થાઓ

૮. ભારતમાં પક્ષપ્રથાનું સ્વરૂપ

૯. ભારતમાં ચૂંટણીઓ

૧૦. ભારતીય લોકશાહી સામેના પડકારો અને પ્રતિભાવો

૧૧. વિકાસ અને લોકશાહી

(૪) વર્તમાન પ્રવાહો (૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. પ્રાદેશિક, રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય કક્ષાની મહત્વની સાંપ્રત ઘટનાઓ

(૫) ગુજરાતી અને અંગ્રેજી કોમ્પ્રીહેન્સન (ગુજરાતી{૫ ગુણ} અને અંગ્રેજી {૫ ગુણ})

(૧૦ પ્રશ્નો, ૧૦ ગુણ)

૧. સમીક્ષા, અર્થઘટન અને અનુમાનના કૌશલ્યનું મૂલ્યાંકન

ગદ્યખંડ(પૅરેગ્રાફ) આપવામાં આવશે અને ગદ્યખંડના આધારે પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે. અથવા નિવેદન પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછવામાં આવશે.

ભાગ–બ (૧૨૦ ગુણ)

(૧) શૈક્ષણિક લાયકાતને સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગીતાને લગતા પ્રશ્નો

(૧૨૦ પ્રશ્નો, ૧૨૦ ગુણ)

1. ફળવિજ્ઞાન (૨૦ ગુણ)

(A) બાગાયતની મૂળભૂત બાબતો

બાગાયતી પાકોનું આર્થિક મહત્વ અને વર્ગીકરણ અને ગુણધર્મો તથા પોષક મૂલ્ય, વિસ્તાર અને ઉત્પાદન, નિકાસ અને આયાત, ભારતના વિવિધ રાજ્યોના ફળ અને શાકભાજીના ઝોન, નર્સરી વ્યવસ્થાપન પદ્ધતિઓ, જમીન અને આબોહવા, શાકભાજીના બગીચા, પોષણ અને કિચન ગાર્ડન અને અન્ય પ્રકારનાં બગીચા, સિદ્ધાંતો, વાવેતર અને લે–આઉટ, ફળપાકના બગીચાઓનું મેનેજમેન્ટ, વાવેતર પદ્ધતિઓ અને વાવેતર ઘનતા, ફળપાકો,શાકભાજી અને ફુલોપાકોના

ઉત્પાદન અને પદ્ધિતીઓ, નર્સરીની ટેકનીકો અને તેનુ વ્યવસ્થાપન.ફળપાકોના ટ્રેનિંગ અને પ્રુનિંગના સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિઓ, બાગાયતી પાકોમાં પ્લાન્ટ ગ્રોથ રેગ્યુલેટરના પ્રકારો અને તેની ઉપયોગીતા, પાણી વ્યવસ્થાપન, નીંદણ વ્યવસ્થાપન, બાગાયતી પાકોમાં ફળદ્રુપતા વ્યવસ્થાપન, પાક પદ્ધતિઓ, આંતર પાક, બહુ–સ્તરીય પાક પદ્ધતિ, મલ્ચિંગ, ફળ બેસવાની પ્રક્રિયા, એકાંતરે ફળવુ, ફળદાયી અને ફળદાયીતાને અસર કરતા પરિબળો. જૂના બગીચાઓનું નવીનીકરણ , ટોપ વર્કીંગ, ફ્રેમ વર્કીંગ, ઓર્ગેનિક ખેતીના સિદ્ધાંતો.

(B) **છોડ સંવર્ધન અને નર્સરી વ્યવસ્થાપન**

સંવર્ધન: છોડને સંવર્ધનની જરૂરીયાત, જાતીય અને અજાતીય સંવર્ધન પદ્ધતિઓ તેમજ તેના ફાયદા અને ગેરફાયદા. બીજ નિષ્ક્રિયતા (સ્કેરીફિકેશન અને સ્ટાર્ટીફીકેશન) આંતરિક અને બાહ્ય પરિબળો, બીજ અંકુરણના સંક્ષિપ્ત પ્રકારો, બીજ નિષ્ક્રિયતા દુર કરવાની પદ્ધતિઓ, નર્સરી તકનીકો, એપોમિક્સ મોનો–એમ્બ્રોની, પોલિએમ્બ્રોની, કિમેરા અને બડ સ્પોર્ટ. સંવર્ધન કરવા માટેના માળખાંઃ મિસ્ટ ચેમ્બર, હ્યુમિડિફાયર્સ ગ્રીનહાઉસ, ગ્લાસહાઉસ, કોલ્ડ ફ્રેમ, હોટ બેડ્સ, પોલી–હાઉસ, નર્સરી ટૂલ્સ, કન્ટેનર, મીડિયા અને સાધનો, બીજ અને વાનસ્પતિક સંવર્ધનમાં પ્લાન્ટ ગ્રોથ રેગ્યુલેટરના ઉપયોગો, કટકા કલમ, લેયરિંગ, ગ્રાફ્ટિંગ અને બડિંગની માટેની પદ્ધતિઓ અને તકનીકો,ફીઝિયોલોજી અને મુળના વિકાસ માટે જૈવ રાસાયણિક પદ્દિતઓ, કટિંગ અને લેયરિંગના છોડ્ના મૂળને પ્રભાવિત કરનારા પરિબળો, ગ્રાફ્ટસની વિસંગતતા. કળીઓના જોડાણનો એનાટોમીકલ અભ્યાસ, માતૃછોડની પસંદગી અને માવજત, સયાન વુડ સ્ટીકનો સંગ્રહ, બડ સ્ટિક અને સ્ટોકના જોડાણ અને તેનો પ્રભાવ, બડ વુડ સર્ટીફીકેશન, બલ્બ, રાઇઝોમ્સ, કોર્મ, રનરસ, સકરસ વિગેરે જેવી ગાંઠોના સંવર્ધનની તકનીકો. માઇક્રો–પ્રોપેગેશન અને માઇક્રો–ગ્રાફ્ટિંગ, નર્સરી–સાઇટની પસંદગીની સ્થાપના, નર્સરી વિસ્તારનું આયોજન અને લેઆઉટ, નર્સરીના પ્રકારો, વિવિધ પ્રકારનાં ક્યારા, વાવણી પૂર્વની માવજત, બીજ વાવણીની પદ્ધતિઓ પ્રિકીગ, સિંચાઇ, નિંદામણ, હોઇગ,, ફર્ટીલાઇઝેશન, શેડીગ, મૂળ સંવર્ધનની ટેકનીક, ગ્રેડિંગ, પેકિંગ, સ્ટૉરેજ અને પરિવહન. નર્સરી નોંધણી અધિનિયમ, નર્સરી છોડની હાર્ડનિગ પદ્ધતિઓ, નર્સરી એક્ટ. નર્સરીમાં રોગ–જીવાત નિયંત્રણ અંગેની બાબતો.

(C) **બાગાયતી પાકોની વુધ્ધિ અને વિકાસ**

વૃદ્ધિ અને વિકાસ – વ્યાખ્યાઓ, ઘટકો, પ્રકાશસંશ્લેષણ ઉત્પાદકતા, લીફ એરીયા ઇન્ડેક્ષ (**LAI**), કેનોપી વિકાસ, વૃદ્ધિના વિવિધ તબક્કાઓ, વૃદ્ધિ વળાંકો અને બાગાયતી પાકોમાં વૃદ્ધિ મુલ્યાંકન. છોડના જૈવિક નિયમનકારો – ઓકસીન, જીબરેલીન, સાયટોકાયનીન, ઇથીલીન જેવા વ્રુધ્ધિકારક તથા અવરોધક,મુળભુત કાર્યો, જૈવિક નિયમનકારો, છોડની વ્રુધ્ધિ અને વિકાસમાં ભુમિકાઓ, સંવર્ધન, ફળનું સ્ફૂરણ, ફળનું બેસવું, ફળનો વિકાસ, ફળના ખરણ, ફળ પરીપકવતા, ફુલ અવસ્થાને અસરકરતા પરીબળો, ફુલ અવસ્થાની ફિઝીયોલોજી, ફોટોપીરીયોડીઝમ–ટૂંકા દિવસના છોડ, લાંબા દિવસના છોડ, તટસ્થ દિવસના છોડ, બાગાયતી પાકોમાં વેર્નાલાઇઝેશન અને તેની ઉપયોગિતા, પ્રુનીગ અને ટ્રેનીંગ, એસીમીલેટનું સ્થાનાંતરણ, બીજ વિકાસ અને પરિપક્વતાનું ફીજીયોલોજી, બીજ નિષ્ક્રિયતા, બડ નિષ્ક્રિયતા, બીજ નિષ્ક્રિયતા દુર કરવાના કારણો અને પદ્ધતિઓ.બાગાયતી પાકોમાં ફળ બેસવા અને વિકાસ્માં અસરકરતા પરીબળો, ફળ પરીપકવતા માટેની ફિઝીયોલોજી, ક્લાઇમેક્ટેરિક અને નોન–ક્લાઇમેક્ટેરિક ફળ પાકો

(D) **ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપઉષ્ણકટિબંધીય ફળપાકો**

ફળોનું બાગાયતી વર્ગીકરણ જેમાં જીનોમ વર્ગીકરણનો સમાવેશ થાય છે, ભારતના બાગાયતી વિસ્તારો, ફળપાકોના વિગતવાર અભ્યાસ વિસ્તાર, ઉત્પાદન અને નિકાસ ક્ષમતા, જાતો, આબોહવા અને જમીનની જરૂરિયાતો, સંવર્ધન તકનીકો વાવેતર ઘનતા અને પદ્ધતિઓ, માવજત, ટ્રેનીંગ અને પ્રુનીંગ, પાણી વ્યવ્સ્થાપન, પોષક તત્વો અને નિંદામણ, છોડના વિકાસ નિયમનકારો

સહિત ખાસ બાગાયતી તકનીકો અને તેમણુ વ્યાપારિક ઉત્પાદનનો ફળપાકોમાં ઉપયોગીતા. ફિઝીયોલોજીકલ વિકૃતિઓ. કાપણી પછીની ટેકનોલોજી, કાપણી સૂચકાંકો. કાપણી પદ્ધતિઓ, ફળ પાકોનું ગ્રેડિંગ, પેકેજિંગ અને સંગ્રહ જેમકે કેરી, કેળા, દ્રાક્ષ, સાઇટ્રસ, પપૈયા, ચીકુ, જામફળ, અનાનસ, ફણસ, એવોકાડો, મેંગોસ્ટીન, લીચી, કેરામ્બોલા, ડ્યુરિયન અને પેશન ફ્રૂટ. કેરી અને સાઇટ્રસમાં ફળ ધારણ, ખાસ ઉત્પાદન સમસ્યાઓના કારણો અને નિયંત્રણ પગલાં, અનિયમિત ફળ ધારણ નિયંત્રણ માટેના પધ્ધતિઓ અને તેના ઉપાયો, કેળામાં બીજ અને કોક્કન રોગ, સાઇટ્રસમાં ડીકલાઇન અને પ્રાસંગિક પરિબળો અને તેમનું સંચાલન. દ્રાક્ષમાં બડ ફોરકાસ્ટીંગ, પપૈયામાં લિંગ અભિવ્યક્તિ અને બીજ ઉત્પાદન, લેટેક્સ નિષ્કર્ષણ અને ક્રૂડ પેપેઇન ઉત્પાદન, ઉત્પાદનનું અર્થશાસ્ત્ર.

(E) **પ્લાન્ટેશન પાકો,મરી–મસાલા પાકો**

પ્લાન્ટેશન પાકો: તકો અને મહત્વ, વિસ્તાર અને ઉત્પાદન, ઉપયોગો, ઔદ્યોગિક મહત્વ, વિવિધ પ્લાન્ટેશન પાકોની ખેતી પદ્ધતિઓ, જમીન અને આબોહવા, જાતો, સંર્વધન પદ્ધતિઓ, વાવેતર રીતો, મલ્ચિંગ, શેડ નિયમન, નીંદણ અને પાણી વ્યવસ્થાપન, ટ્રેનીંગ અને પ્રુનિંગ, પોષણ, જમીન વ્યવસ્થાપન, ચૂના આપવાની પદ્ધતિઓ, ટીપિંગ પદ્ધતિઓ, ટોપ વર્કીંગ , કાપણી અને તેના પછીની માવજત, ઉપજનું પેકેજિંગ અને માર્કેટિંગ, (૧) નાળિયેર, (૨) સોપારી, (૩) કાજુ, (૪) કોફી, (૫) ચાનું ઉત્પાદન અને અર્થશાસ્ત્ર. તેલ પામ, કોકો અને રબર જેવા પ્લાંટેશન પાકોના કોષ્ટક સ્વરૂપમાં માહિતી.

મરી–મસાલા પાકો: તકો અને મહત્વ, વિસ્તાર અને ઉત્પાદન, ઉપયોગો. વર્ગીકરણ. ખેત પદ્ધતિઓ: જમીન અને આબોહવા, સંર્વધન અને વાવેતરની પદ્ધતિઓ. પોષણ વ્યવસ્થાપન, સિંચાઈ, નીંદણ નિયંત્રણ, મલ્ચિંગ અને કવર પાક, શેડ નિયમન. કાપણી અને તેના પછીની માવજત. પાક (૧) મરી (૨) આદુ (૩) હળદર (૪) જીરું (૫) મેથી (૬) ધાણા (૭) વરિયાળી.

પાક વિશે ટૂંકી માહિતી (કોષ્ટક સ્વરૂપમાં): કરી પત્તા, સુવા, વેનીલા, થાઇમ, એલચી, જાયફળ, તજ અને લવિંગ.

(F) **વોટરશેડ મેનેજમેન્ટ અને શુષ્ક વિસ્તારમાં બાગાયત**

વરસાદ આધારિત બાગાયત, ભારતના શુષ્ક અને અર્ધ–શુષ્ક વિસ્તારોનું તકો અને મહત્વ, વોટરશેડ મેનેજમેન્ટ, સૂકી જમીનમાં ખેતી – પરિચય અને વ્યાખ્યા, જમીન અને પાણીનું વ્યવસ્થાપન – ઉપ્લબ્ધ પ્રાથમિક સંસાધનો, શુષ્ક પ્રદેશોની આબોહવા અને વરસાદની પેટર્ન સહિત તેમનું વર્ગીકરણ, સૂકી જમીન બાગાયતના સંશોધન કેન્દ્રોની પ્રવૃત્તિઓ, શુષ્ક ઝોનમાં પાક ઉત્પાદનની સમસ્યાઓ, ઓછા વરસાદવાળા વિસ્તારમાં શુષ્ક પ્રદેશમાં જમીનના ઉપયોગની હાલની પેટર્ન, દુષ્કાળની ઘટના, દુષ્કાળ માટે વ્યવસ્થાપન અને વ્યૂહરચનાઓ, પવન અને પાણી દ્વારા જમીનનું ધોવાણ – તેના પર અસર કરતા પરિબળો, માટી અને જમીનની ભેજ સંરક્ષણ માટેની તકનીકો, સૂકી જમીનમાં બાગાયતી પાકોમાં ખાતરનો ઉપયોગ – કાર્બનિક, અકાર્બનિક, જૈવિક ખાતરો, સૂકી જમીન માટે કાર્યક્ષમ બાગાયતી પાક અને અનુકૂલન માટે તેમની વિશેષ સુવિધાઓ – બોર, આંબળા, સીતાફળ, જાંબુ, કોઠા,બેલ, દાડમ, કરમદા, ખજૂર, ફાલસા, અંજીર, ગુંદા (કોરડિયા) વગેરે. સૂકા વિસ્તારના ફળોનું કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન.

2. શાકભાજી વિજ્ઞાન (૨૦ ગુણ)

(A) શાકભાજી ઉત્પાદનની મૂળભૂત બાબતો

શાકભાજી પાકની વ્યાખ્યા; શાકભાજીનું આર્થિક અને પોષણયુકત મહત્વત્તા, ભારતમાં વિસ્તાર, ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકતા, શાકભાજીના વર્ગીકરણની પદ્ધતિઓ અને તેમના સંબંધિત ગુણોના

ફાયદા અને ગેરફાયદા, શાકભાજી ઉગાડવા માટેની રક્ષિત ખેતીની માળખાકીય સ્ટ્રક્ચર, તાપમાનની અસર, ફોટો–પીરિયડ, પ્રકાશ, શાકભાજીના ઉત્પાદન પર ભેજ જેવા પરીબળોની અસર, ઓર્ગેનિક ખેતી, છોડના વિકાસ માટે જરૂરી પોષક તત્વો, રસાયણો અને જૈવ–ખાતરો અને તેમની પ્રતિક્રિયા; સિંચાઈ અને પાણીની જરૂરિયાતો; પાક ફેરબદલી,આંતર–અને મિશ્ર પાક પધ્ધતિ, નીંદણ નિયંત્રણ, મલ્ચિંગ, વિવિધ જીવાતો, રોગો અને તેમના નિયંત્રણના પગલાં; છોડ વૃદ્ધિકારકોની ભૂમિકા, શાકભાજી બીજ ઉત્પાદન, કાપણી સંગ્રહ, શોર્ટિંગ–ગ્રેડિંગ અને શાકભાજીનું માર્કેટિંગ

(B) ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપઉષ્ણકટિબંધીય શાકભાજી પાકો

ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપ–ઉષ્ણકટિબંધીય શાકભાજી પાકનો વિસ્તાર, ઉત્પાદન, આર્થિક મહત્વ અને નિકાસ સંભાવનાઓ. સંકર અને હાઇબ્રિડ જાતોનું વર્ણન, આબોહવા અને જમીનની જરૂરિયાતો, બીજ દર, ખેતરની તૈયારી, નર્સરી પદ્ધતિઓ; શાકભાજી પાકોની રોપણી અને સીધા વાવેલા/રોપાયેલા શાકભાજી પાક માટે અંતર, વાવેતર પધ્ધતિ, સિંચાઇ અને નીંદણ વ્યવસ્થાપન, પોષક તત્વોનું વ્યવસ્થાપન અને ઉણપ, રસાયણો અને વૃદ્ધિ નિયમનકારોનો ઉપયોગ, પાક પદ્ધતિઓ, કાપણી, ઉત્પાદન અને બીજ ઉત્પાદન, ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપ–ઉષ્ણકટિબંધીય શાકભાજી પાકોનું આર્થિક મહત્વ ; કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન અને સંગ્રહ, ટામેટા, રીંગણ, મરચાં, ભીંડા, તાંદળજો, ગુવારસીંગ, ચોળી, વાલોડ, ફણસી, વેલાવાળા શાકભાજી, સરગવો, મીઠો લીમડો, સુરણ,રતાળુ, અને ટેનિયાનું માર્કેટિંગ.

(C) ઠંડી ઋતુના શાકભાજી પાકો

ઠંડી ઋતુના શાકભાજી પાકોનું પોષણયુક્ત અને આર્થિક મહત્વ, વિસ્તાર, ઉત્પાદન, નિકાસલક્ષી ક્ષમતા, જાતો, ઉદભવ સ્થાન, આબોહવા અને જમીન, ઉત્પાદનની વિવિધ પધ્ધતિઓ, ફ્લાવર, કોબીજ, ગાજર, મૂળા, પાલક, બીટ, ડુંગળી, લસણ, બ્રોકોલી, બ્રસેલ્સ સ્પ્રાઉટ્સ, બટાટા, શક્કરિયા, વટાણા, શતાવરી, નોલ–ખોલ, લેટ્યુસ, સલગમ, લાલ કોબીજ અને ચાઇનીઝ કોબીનું મહત્વ.

(D) શાકભાજી પાકોનું બીજ ઉત્પાદન અને પ્રમાણપત્ર

બીજ ઉત્પાદનના સામાન્ય સિદ્ધાંતો, વિવિધ પ્રકારના શાકભાજીના બીજનું ઉત્પાદન, આર્થિક રીતે મહત્વ ધરાવતા શાકભાજી પાકોના ઉત્પાદન માટે ખાસ જમીનની તૈયારીનું મહત્વ, જરૂરી આઇશોલેશન અંતર, વાવેતર ગુણોત્તર, રોગિંગ, કાપણી માટેનો સમય અને કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન, પેકિંગ અને સંગ્રહ, પ્લાંટીગ મટીરીયલ્સ, સારી ગુણવત્તાવાળા બીજના ગુણવત્તાયુક્ત અને ઉચ્ચ લક્ષણો ધરાવતાં બીજ, ભારતમાં બીજ ગુણવત્તા પરિક્ષણ નેટવર્ક, બીજ નમૂના, અંકુરણ પરીક્ષણ અને તેનું મૂલ્યાંકન, બીજ ઉગાવા પરીક્ષણ, વૃદ્ધિ પરીક્ષણ, બીજ

ગુણવત્તા, બીજ પરીક્ષણ પરિણામની વિગતો, બીજ પ્રમાણનના ઉદ્દેશ્યો અને ખ્યાલો, બીજ પ્રમાણનના તબક્કાઓ, ફિલ્ડ ઈન્સ્પેક્શન, સામાન્ય અને લઘુત્તમ પ્રમાણનના ધોરણો.

3. ફૂલોની ખેતી અને લેન્ડસ્કેપ સ્થાપત્ય (૨૦ ગુણ)

(A) ફૂલપાક વાવેતર પરિચય

ફૂલોની ખેતીની વ્યાખ્યા, અવકાશ અને મહત્વ, સુશોભિત છોડની સર્વધન પદ્ધતિઓ, કુંડામાં વાવણી માટેના મીડિયા અને તેના ગુણધર્મો, વર્ગીકરણ, ઉગાડવાની પદ્ધતિઓ, વાર્ષિક અને બારમાસી ઉગતાં ફૂલઝાડ્ના ઉપયોગો, વેલ, વૃક્ષો, ગાંઠથી થતા સુશોભિત છોડ, ઈન્ડોર છોડ, સુક્યુલન્ટ્સ અને કેક્ટસ, ફૂલોની ગોઠવણી અને મહત્વપૂર્ણ ઉપયોગો, ફૂલોની સૂકવણી પદ્ધતિઓ અને તેની ઉપયોગિતા, બોનસાઇ કલ્ચર, બોનસાઇ બનાવવાની કળા.

(B) શોભાપ્રદ બાગાયતી પાકો

ઈતિહાસ, શોભાપ્રદ કુલપાકોનો અવકાશ, સૌંદર્યલક્ષી મૂલ્યો, લેન્ડસ્કેપ શોભાપ્રદ કુલોનું વર્ગીકરણ અને તેની ઓળખ, ભારતમાં બગીચાઓ, બગીચાઓના પ્રકારો, લેન્ડસ્કેપિંગ, ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ, વ્યાખ્યા, મૂળભૂત સિદ્ધાંતો અને મૂળભૂત ઘટકો. બાગ–બગીચાના સિદ્ધાંતો, બગીચાના ઘટકો, શણગાર, લૉન ઉછેર, રોકરી ડિઝાઇન કરવાની પદ્ધતિઓ, પાણીનો બગીચો વગેરે: ખાસ પ્રકારના બગીચા, બગીચાના ચાલવાના રસ્તાઓ, પુલ, બાંધવામાં આવેલી સુવિધાઓ, ખાસ પ્રકારના બગીચા, વૃક્ષો, તેમની ડિઝાઇન, લેન્ડસ્કેપિંગના મૂલ્યો, સંવર્ધન, વાર્ષિક અને બારમાસી છોડના ઉછેર, લેન્ડસ્કેપમાં ડિઝાઇનનું મહત્વ, સર્વધન, વાવેતર અને તેની પદ્ધતિઓ, વેલ અને લતા, પામ વૃક્ષો, ફર્ન, ઘાસ અને કેક્ટસના પોસ્ટ હાર્વેસ્ટ કામગીરીના અવરોધો, જૈવિક–સૌંદર્યલક્ષી આયોજન, વ્યાખ્યા, રાઉન્ડ કંટ્રી પ્લાનીંગની જરૂરિયાત, શહેરી આયોજન માટે રસ્તાઓ પર વાવેતર, શાળાઓ, ગામડાઓ, રેલ્વે સ્ટેશનોનું સુંદરીકરણ, ડેમ સાઇટ્સ, હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક સ્ટેશનો, વસાહતો, નદી કિનારા, રમતના મેદાન માટે પ્લાંટીંગ મટીરીયલ. વર્ટિકલ ગાર્ડન્સ, છત ગાર્ડર્સ, ઉદ્યાનો અને જાહેર બગીચા.

(C) કોમર્શિયલ ફૂલપાકોની વાવેતર પદ્ધતિ

કોમર્શિયલ ફૂલોની ખેતીની વ્યાખ્યા, અવકાશ અને મહત્વ

કોમર્શિયલ ફૂલોનું વર્ગીકરણ ૧.વાર્ષિક, ૨.હર્બેસિયસ બારમાસી, ૩.સુશોભિત બલ્બ, ૪. મધ્યમ કદના વ્રુક્ષો અને લતાઓ, ૫.વૃક્ષો

ખુલ્લી જગ્યાઓમાં કોમર્શીયલ ફૂલોના પાકની ખેતી પદ્ધતિઓ અને કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન ૧.ગુલાબ.૨.સ્પાઈડર લીલી ૩.જાસ્મીન ૪.ગલગોટા ૫. રજનીગંધા ૬. ગોલ્ડન રોડ ૭. ગ્લેડીયોલસ ૮. ગેલાર્ડિયા ૯. ક્રાયસન્થેમમ ૧૦. ચાઈના એસ્ટર

(D) ઔષધીય અને સુગંધિત પાકો

ઉદભવસ્થાન, વિસ્તાર, ઉત્પાદન, મહત્વ અને ઉપયોગો. ખેતી: જાતો, આબોહવા અને જમીન, સર્વધન, વાવેતર, સાર–સંભાળ, ખાતર વ્યવસ્થાપન, પ્રુનિંગ અને ટ્રેનિંગ, કાપણી અને મુલ્યવર્ધનની પ્રક્રિયાઓ;

ઔષધીય પાકોના નામ: અશ્વગંધા (વિથેનીયા સોમીનીફિરા), ગુગળ (કોમ્મીફિરા વીટી), સફેદ મુસળી (ક્લોરોફાયટમ બોરીવીલીએનમ), લવિંગ (પાઈપર લોંગમ), કારિયાતુ (એંડ્રોગ્રાફિસ પેનીક્યુલાટા), ઇસબગુલ (પ્લાંટેગો ઓવાટા), તુલસી (ઓસીમમ સેંક્ટમ), કુવારપાઠુ (એલોવેરા), સતાવરી (એસ્પરગસ રેસીમોસ), બ્રાહ્મી (સેંટેલા એસીયાટીકા), જેઠીમધ (ગ્લિસર્હીઝા ગ્લાબરા) અને વિદારીકંદ (ડીઓસ્કોરીયા બલ્બીફિરા) વિગેરે..

સ્થાનિક રીતે ઉપલબ્ધ જંગલી ઔષધીય વનસ્પતિઓનું વર્ણન, ગુણધર્મો અને ઉપયોગ: સર્પગંધા (રવોલ્ફીયા સેરપિંટના), બારમાસી (કેથેરેંથસ રોઝીયસ), ચણોઠી (અબ્રસ પ્રીકાટોરીયસ), ભોઈ રિંગણી (સોલેનમ ઝેંથોકર્પમ), ડમરો (ઓસીમમ સ્પીસીસ), કવચ (મ્યુકાના પ્રુટીકા),અરડુસી (આધાટોડા વસાકા), નીમ (એઝાડીરિક્ટા ઇંડીકા), અઘેડો, સપ્તપર્ણ (એચીંરેંઠસ એસ્પરા), સાતોડી (બોરહેવીયા ડીફ્યુસા), ચારોલી (બુચનાનીયા લેંઝાન), સિમળો (બોમ્બેક્ષ સીબા), હરડે (ટર્મીનાલીયા ચેબ્યુલા), બેહડા (ટર્મીનાલીયા બેલેરીકા), અરણે (કેરોડેંડમ ફ્લોમોઇડીશ), શંખપુષ્પી (કોંવોલ્વસ અર્વેસીસ), ધતુરો (ધતુરા ઇનોક્ષા), કેસુડો (બ્યુટીઆ મોનોસ્પર્મા), સાલપર્ણી (ડેસમોડીયમ ગેંગટીકમ), સફેદ ભાંગરો (એક્લીપ્ટા આલ્બા), મામેજવો (એનીકોસ્ટીમા હાયસોપીફોલિયમ), ઉપલશ્રી (હેમીડેસ્મસ ઇંડીકસ), આખરો (એસ્ટેરકંથા લોંજીફોલિયા), ટેટુ (ઓરોક્ષીલમ ઇંડીકમ) ,સફેદ ચિત્રાક (પ્લુમ્બેગો ઝુલાનીકા), ડોડી (લેપ્ટોડેનીયા રેટીકુલાટા) અને બીટલ વાઇન (પાઇપર બેટલ).

સુગંધિત છોડ: સિટ્રોનેલા (સિમ્બોપોગન નાર્ડસ), લેમન ગ્રાસ (સિમ્બોપોગન, સાઇટ્રિટસ), પામારોઝા (સિમ્બોપોગન માર્ટીની), જીરેનિયમ (પેલારગોનીએચમ ગ્રેવીઓલેંસ), વેટીવર (વેટીવેરીયા ઝીઝાનીઓઇડસ) ,પુદીનો (મેંથા અર્વેસીસ), યુકેલીપ્ટસ (યુકેલીપ્ટસ ગ્લોબ્યુલસ), વેનીલા (વેનીલા સ્પી.), ગુલાબ (દેશી ગુલાબ–રોઝા બોર્બોનીયા), (દમાસ્ક ગુલાબ રોઝા દમાસ્કન), જાસ્મીન, પંચૌલી અને રજનીગંધા (પોલીંથસ ટુબરોઝા).

(E) બાગાયતી પાકોની રક્ષિત ખેતી

રક્ષિત ખેતીની વ્યાખ્યા અને સિદ્ધાંતો, ભારતમાં રક્ષિત ખેતીનો અવકાશ અને મહત્વ. ગ્રીન હાઉસના પ્રકારો અને તેની ડિઝાઇન, પર્યાવરણીય નિયંત્રણ, ગરમી અને ઠંડક પ્રણાલી, ગ્રોવિંગ મિડિયા, ખાતર અને પોષક તત્વોનું વ્યવસ્થાપન . મહત્વપૂર્ણ બાગાયતી પાકોની ખેતી પદ્ધતિઓ, ગુલાબ, જર્બેરા, કારનેશન, એન્થુરિયમ, ઓર્કિડ/કેપ્સિકમ, ટામેટા, સક્કરટેટી, કાકડી અને સ્ટ્રોબેરી. ગ્રીનહાઉસમાં રોગ અને જીવાત નિયંત્રણ, પોલીહાઉસમાં ઉત્પાદન અને કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન.

4. કાપણી પછીનું વ્યવસ્થાપન **(૨૦ ગુણ)**

(A) બાગાયતી પાકોમાં કાપણી પછીના વ્યવસ્થાપનની મૂળભૂત બાબતો.

કાપણી પછીની ટેકનોલોજીની વ્યાખ્યા, અવકાશ અને મહત્વ, ફળોની રાસાયણિક રચના, ક્લાઈમેક્ટેરિક અને નોન–ક્લાઈમેક્ટેરિક ફળો. પરિપક્વતાના ધારા–ધોરણો, ફળો અને શાકભાજીના પાકોના પરિપકવતા અવસ્થા દરમિયાન ફિઝીયોલોજીકલ અને જૈવરાસાયણિક ફેરફારો. ગ્રેડિંગ અને શોર્ટિંગ સંગ્રહની પદ્ધતિઓ. પેકિંગ અને પરિવહન. બાગાયતી પાકોની લણણી પહેલા અને પછીની માવજત. ફળો અને શાકભાજીના પાકવાની પ્રક્રિયાને ઝડપી બનાવવી અને વિલંબિત કરવી. પ્રોસેસ્ડ ઉત્પાદનો માટેના ધારા–ધોરણો અને પ્રમાણન.

(B) ખાદ્ય અને પોષણની મૂળભૂત બાબતો

ખોરાક અને તેનું કાર્ય, ખોરાકના ભૌતિક–રાસાયણિક ગુણધર્મો, ખોરાક તૈયાર કરવાની પદ્ધતિઓ. પોષણ, પોષણનો સારા સ્વાસ્થ્ય સાથેનો સંબંધ. ઊર્જા: વ્યાખ્યા, ઊર્જા જરૂરિયાતોનું નિર્ધારણ, ખાદ્ય ઊર્જા અને શરીરની કુલ ઊર્જા જરૂરિયાતો. કાર્બોહાઈડ્રેટ્સ: કાર્યો, સ્ત્રોત, જરૂરિયાતો, પાચન, શોષણ અને ઉપયોગ.

પ્રોટીન: કાર્યો, સ્ત્રોતો, જરૂરિયાતો, પાચન, શોષણ, આવશ્યક અને બિન–આવશ્યક એમિનો એસિડ, પ્રોટીનની ગુણવત્તા, PER/NPR/NPU, પ્રોટીનનું પૂરક મૂલ્ય અને ઉણપ.

ચરબી: કાર્યો, સ્ત્રોતો, જરૂરિયાતો, પાચન, શોષણ અને ઉપયોગ, સંતૃપ્ત અને અસંતૃપ્ત ફેટી એસિડ્સ, ઉણપ.

મિનરલ પોષણ: મુખ્ય અને ગૌણ મિનરલસ, કાર્ય, ઉપયોગ, જરૂરિયાતો, સ્ત્રોતો, ઉણપની અસરો.

વિટામિન્સ (પાણીમાં દ્રાવ્ય અને ચરબીમાં દ્રાવ્ય વિટામિન્સ): કાર્યો, સ્ત્રોતો, ઉણપની અસરો, જરૂરિયાતો.

સંતુલિત આહાર: વિવિધ વય જૂથો માટે ભલામણ કરેલ આહારનો જથ્થો, વસ્તીમાં કુપોષણને કારણે સંકળાયેલ સામાન્ય વિકૃતિઓ. ખાદ્ય ઉમેરણો, ભેળસેળ અને દૂષકો.

(C) બાગાયતી પાકોનું પરિરક્ષણ અને મૂલ્યવર્ધન

ફળો અને શાકભાજીનું પરિરક્ષણ: વિવિધ પરિરક્ષકોના (પ્રિઝર્વેટિવ્સ)ના સિદ્ધાંતો. રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્રમાં પરિરક્ષણનું મહત્વ. સૂક્ષ્મજીવો દ્વારા ફળો અને શાકભાજીના બગાડને અસર કરતા પરિબળો. ફળો અને શાકભાજીના પરિરક્ષણના સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિઓ. બાગાયતી પાકોમાં મૂલ્યવર્ધનનું મહત્વ અને અવકાશ. વિવિધ ફળો, શાકભાજી અને ફૂલોના પાકોમાં મૂલ્યવર્ધન.

5. કુદરતી સંશાધન વ્યવસ્થાપન **(૧૦ ગુણ)**

(A) કૃષિ વિજ્ઞાન પરિચય

કૃષિ વિજ્ઞાન: વ્યાખ્યા, અવકાશ અને પાક ઉત્પાદનમાં તેની ભૂમિકા, ખેતરના પાકોનું વર્ગીકરણ, આવશ્યક વનસ્પતિ પોષક તત્વો, સિંચાઈ અને ડ્રેનેજ, પાક પદ્ધતિઓઓ, જમીન અને તેનું સંચાલન, ખેડાણ અને તેનું મહત્વ, નીંદણ અને તેમનું નિયંત્રણ.

(B) જમીન વિજ્ઞાનની મૂળભૂત બાબતો.

પૃથ્વીના પોપડાની સંરચના, જમીનના મુખ્ય ઘટકો, વિવિધ જમીનનું ઉત્સર્જન અને નિવારણ, ભૌતિક પરિમાણો, સંરચના વ્યાખ્યા, સંરચના વિશ્લેષણની પદ્ધતિઓ, સ્ટોક કાયદો, ધારણા, મર્યાદાઓ, સંરચના વર્ગો, સંરચના ત્રિકોણનો ઉપયોગ, સંપૂર્ણ ચોક્કસ ગુરુત્વાકર્ષણ/કણ ઘનતા, વ્યાખ્યા, સ્પષ્ટ ચોક્કસ ગુરુત્વાકર્ષણ/બલ્ક ઘનતાને પ્રભાવિત કરતા પરિબળો, ક્ષેત્ર જથ્થાબંધ ઘનતા. BD (બલ્ક ઘનતા) વચ્ચેનો સંબંધ. વ્યવહારુ સમસ્યાઓ, છિદ્રાળુ જગ્યાની વ્યાખ્યા, રુધિરકેશિકા અને બિન-રુધિરકેશિકા છિદ્રાળુતાને અસર કરતા પરિબળો, જમીનના રંગ વ્યાખ્યા, તેનું મહત્વ, રંગ ફેરફાર, મૂલ્ય રંગ અને ક્રોમા મુનસેલ રંગ ચાર્ટ, પ્રભાવિત પરિબળો, મૂળ સામગ્રી, જમીનનો ભેજ, કાર્બનિક પદાર્થ, જમીન માળખું, વ્યાખ્યા, વર્ગીકરણ, જમીન પ્રિઝમ જેવી રચના, જમીન માળખાના ઉત્પત્તિને પ્રભાવિત કરતા પરિબળો, જમીનની હવા, હવા ક્ષમતા, રચના, પ્રભાવ પાડતા પરિબળો, હવા જગ્યાનું પ્રમાણ, જમીન હવા નવીકરણ, જમીન નું તાપમાન, સ્ત્રોતો અને ગરમીનું વિતરણ, પ્રભાવ પાડતા પરિબળો, માપન, રાસાયણિક ગુણધર્મો, જમીન કોલોઇડ્સ, જમીન પાણી, સ્વરૂપો, હાઇગ્રોસ્કોપિક, રુધિરકેશિકા અને ગુરુત્વાકર્ષણ, જમીન ભેજ સ્થિરાંકો, હાઇગ્રોસ્કોપિક ગુણાંક, સુકાઈ જવું બિંદુ, ક્ષેત્ર ક્ષમતા, મહત્તમ પાણી ધારણ ક્ષમતા, ઉર્જા ખ્યાલો, પીએફ સ્કેલ, માપન, વર્ગીકરણ, જમીનના પોપડાનું સંચાલન સંચાલન, જમીન કોમ્પેક્શન અને જમીન સંકોચન, માટી જીવવિજ્ઞાન લાભો અને હાનિકારક અસરો

(C) સેંદ્રીય અને રાસયણિક ખાતર વ્યવસ્થાપન

ખાતર: વ્યાખ્યા અને ગુણધર્મો વર્ગીકરણ

જૈવિક (કાર્બનિક) ખાતરો (FYM, બાયો-કમ્પોસ્ટ, વર્મીકમ્પોસ્ટ) કુદરતી રીતે તૈયાર પોષક તત્વોની જાળવણી, જળવાયેલ પોષક અવશેષોની ઉપલબ્ધતા. સેંદ્રીય ખાતર (ઓઇલ કેક, બોનમેરો), લીલો પડવાશ ખાતરની પાક અને જમીન માટેની યોગ્યતાઓ- વિઘટનક્ષમતા, C:N રેશીયો- પોષક તત્વોની ઉપલબ્ધતા - ફાયદા અને ગેરફાયદા, બાયોગેસ પ્લાન્ટ બાયોગેસ સ્લરીનો ખાતર તરીકે ઉપયોગ,

રાસાયણિક ખાતરો: વર્ગીકરણ, નાઇટ્રોજન-ફોસ્ફરસ-પોટેશિયમ ખાતરો, દ્રાવ્ય અને પ્રવાહી ખાતરોની સંરચનાના ગુણધર્મો, જમીન અને પાક માટે યોગ્યતા, ગૌણ અને સૂક્ષ્મ પોષકતત્વોની જરૂરિયાત

જૈવ ખાતરો: એઝોલા, વાદળી લીલી શેવાળ, રાઈઝોબિયમ, એઝાટોબેક્ટર, ફોસ્ફોબેક્ટેરિયમ, પાકમાં ખાતરો લાગુ કરવાની પદ્ધતિઓ, ખાતરોના કાર્યક્ષમ ઉપયોગને અસર કરતા પરિબળો.

(D) બાગાયતી પાકોમાં પિયત વ્યવસ્થાપન

પાણીનું મહત્વ, ભારતમાં જળ સંસાધનો, સિંચાઈ હેઠળના વિવિધ પાકોનો વિસ્તાર, છોડના વિકાસ માટે પાણીનું કાર્ય, પાકના વિકાસ પર ભેજના તણાવની અસર, ઉપલબ્ધ અને

અનુપલબ્ધ જમીન ભેજનું મૂળિયામાં વિતરણ, ભેજ નિષ્કર્ષણ પેટર્ન, બાગાયતી પાકોમાં પાણીની જરૂરિયાત–લાઇકોમીટર અભ્યાસ, છોડની પાણીની સંભાવના, હવામાન આધારિત અભિગમ પાક વૃદ્ધિ માટે લેપન બાષ્પીભવન પરિબળનો ઉપયોગ, સિંચાઈ માટે પાક વૃદ્ધિના મહત્વપૂર્ણ તબક્કાઓ. સિંચાઈનું સમયપત્રક – જમીન પર અને જમીનની અંદર દબાણ હેઠળ સિંચાઈ કરવાની વિવિધ પદ્ધતિઓ, જેમ કે સ્પ્રિંકલર અને ટપક સિંચાઈ, તેમની યોગ્યતા, ગુણો અને મર્યાદાઓ, ફર્ટિગેશન, સિંચાઈના પાણીનો આર્થિક ઉપયોગ, પાણી વ્યવસ્થાપન સમસ્યા, સિંચાઈના પાણીની જમીનની ગુણવત્તા, વિવિધ જમીન અને પાક માટે સિંચાઈ વ્યવસ્થાપન વિવિધ પદ્ધતિઓ. વિવિધ સિંચાઈ પદ્ધતિઓનો લેઆઉટ, ટપક સ્પ્રિંકલર, જમીનમાં પાઇપલાઇન સિસ્ટમનો લેઆઉટ

(E) જમીનની ફળદ્રુપતા અને પોષકતત્વોનું વ્યવસ્થાપન

જમીનની ફળદ્રુપતા અને ઉત્પાદકતાને અસર કરતા પરિબળોનો પરિચય, આવશ્યક છોડના પોષક તત્વોના કાર્યો, ઉણપ પ્રણાલીઓ, પરિવર્તન અને ઉપલબ્ધતા, એસિડ, ભાસ્મિક અને ક્ષારીય અસરગ્રસ્ત જમીનની લાક્ષણિકતાઓ અને વ્યવસ્થાપન, કાર્બનિક પદાર્થોમાં સુક્ષ્મસજીવોની ભૂમિકા – વિઘટન – હ્યુમસ રચના, છોડના પોષણમાં C:N રેશીયો અને pH નું મહત્વ, સંકલિત પાકપોષણ વ્યવસ્થાપન, જમીનની ફળદ્રુપતા મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ, છોડના પોષક તત્વો અને તાણ ચિહનોની આવશ્યક મર્યાદા, NPK ખાતરો: રચના અને ઉપયોગ પદ્ધતિ, વૈભવી વપરાશ, પોષક તત્વોની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓ, ઉણપના લક્ષણો, ઝેરી લક્ષણો અને ઉપાયો, દ્રશ્ય નિદાન.

(F) કૃષિ હવામાનશાસ્ત્ર અને આબોહવા પરિવર્તન

કૃષિ હવામાનશાસ્ત્ર પરિચય, હવામાનશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા, કૃષિ હવામાનશાસ્ત્રનો અવકાશ અને વ્યવહારુ ઉપયોગિતા, વાતાવરણની રચના અને માળખું, હવામાન અને આબોહવાની વ્યાખ્યા, હવામાન અને આબોહવામાં સામેલ પાસાઓ, વાતાવરણીય તાપમાન, જમીનનું તાપમાન, સોલર રીડીએશન, વાતાવરણીય દબાણ, વાતાવરણીય ભેજ, બાષ્પીભવન અને બાષ્પોત્સર્જન, વરસાદ, વાદળો, દુષ્કાળ.. આબોહવા પરિવર્તનના કારણો. ગ્લોબલ વોર્મિંગના કારણો અને રિમોટ સેન્સિંગ. બાગાયતી ખેતી પર આબોહવા પરિવર્તનની અસરો, વાતાવરણમાં ગ્રીનહાઉસ ગેસમાં ભૂતકાળ અને ભવિષ્યમાં થતા ફેરફારો. ગ્રીનહાઉસ ગેસ માટેના સ્ત્રોતો અને સિંક. CO_2 સાંદ્રતામાં થતા ફેરફારોની પાક પર થતી અસરો અને તેનો પ્રતિભાવ. CO_2 માં વૃદ્ધિને કારણે છોડનો વિકાસ પર થતી અસરો. CO_2 ની અસરનો અભ્યાસ કરવા માટેની પદ્ધતિ. ઉષ્ણકટિબંધીય/ઉપ–ઉષ્ણકટિબંધીય આબોહવામાં તાપમાન અને પ્રાંતોમાં વધારો – વધતી મોસમ પર અસર, ફૂલોનો સમય, ફળના વિકાસનો સમયગાળો અને પાકના ઉત્પાદન અને સંભવિત પ્રજાતિઓની શ્રેણી પર અસરો, અન્ય જૈવિક અને અજૈવિક તણાવ સાથેની તાપમાનની ક્પ્રતિક્રિયા. ભવિષ્યના વાતાવરણમાં ઉત્પાદનને મહત્તમ બનાવવા માટે પાકના આનુવંશિક

માળખાકીય ફેરફારની વ્યૂહરચનાઓ અને સંભાવનાઓ. ગરમીના એકમ અંગેનો ખ્યાલ, હવા પરિભ્રમણ: પ્રાથમિક, દ્વીતીય અને તૃતીય. હવા સમૂહ અને ભાગ. વાતાવરણની સ્થિરતા અને અસ્થિરતા, એડિયાબેટિક પ્રક્રિયા. ભારત અને ગુજરાતના કૃષિ–આબોહવા ક્ષેત્રો.

(G) પાવર આધારિત ખેત યંત્રસામગ્રી જમીન સર્વેક્ષણ અને સંરક્ષણ
ખેત ઊર્જા અને યાંત્રિકીકરણ, એન્જિન પરિભાષા અને સંબંધિત સંખ્યાત્મક, ટ્રેક્ટર–પ્રકારના ટ્રેક્ટર અને તેમના ઘટકો અને પાવર ટ્રાન્સમિશન સિસ્ટમ, ટ્રેક્ટર સંચાલનનું અર્થશાસ્ત્ર, ઉર્જા સ્ત્રોતો–પરિચય, વર્ગીકરણ, બાયોમાસમાંથી ઉર્જા બાયોગેસ પ્લાન્ટના પ્રકારો– બાંધકામ વિગતો, બાયોગેસ ઉત્પાદન અને તેનો ઉપયોગ. પવન ઉર્જા–પવનચક્કીના પ્રકારો અને પવનચક્કીનો ઉપયોગ, પ્રવાહી બાયો ઇંધણ, બાયો ડીઝલ અને કૃષિ પેદાશોમાંથી ઈથેનોલ અને તેનું ઉત્પાદન અને ઉપયોગો, સર્વેક્ષણના પરિચય અને સિદ્ધાંતો, અંતરનુ માપન, સાંકળને કારણે લંબાઈ અને ક્ષેત્રમાં ભૂલ સુધારણા, ક્રોસ સ્ટાફ સર્વેક્ષણ, હોકાયંત્ર અને પ્લેન ટેબલ સર્વેક્ષણ, કોલિમેશન અને રાઇઝ અને ફોલ પદ્ધતિ દ્વારા લેવલિંગ, જમીન ધોવાણના મિકેનિક્સ, ધોવાણનો પ્રકાર, જમીન ધોવાણને નિયંત્રિત કરવાની પદ્ધતિઓ, જમીન સંરક્ષણ માળખું

6. પાક સંરક્ષણ **(૧૦ ગુણ)**

(A) કીટ વિજ્ઞાન પરિચય
આર્થ્રોપોડાનો પરિચય, જંતુઓનું મહત્વ, જંતુઓનું વર્ચસ્વ, કીટશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા, વિભાજન અને અવકાશ, બાહ્ય આકારવિજ્ઞાનનો તુલનાત્મક હિસાબ – મોંના ભાગોના પ્રકારો, એન્ટેના, પગ. પાંખો અને જનીનો, લાર્વા અને પ્યુપાના પ્રકારો. આર્થિક મહત્વના ક્રમ અને પરિવારો સુધી જંતુઓનું વર્ગીકરણ અને તેમના વિશિષ્ટ પાત્રો, ફાયદાકારક જંતુઓ (શિકારી, પરોપજીવી અને પરોપજીવી), ઉત્પાદક જંતુઓ (લાખ જંતુ, રેશમના કીડા અને મધમાખી), જંતુ નિયંત્રણની પદ્ધતિઓ, જંતુનાશકોનું વર્ગીકરણ, સંકલિત જંતુ વ્યવસ્થાપનની વિભાવના, આર્થિક થ્રેશોલ્ડ સ્તર.

(B) વનસ્પતિ રોગવિજ્ઞાની મૂળભૂત બાબતો
પરિચય, છોડના રોગોનું વર્ગીકરણ, લક્ષણો, ચિહ્નો અને સંબંધિત પરિભાષા, છોડના રોગોના પરોપજીવી કારણો (ફૂગ, બેક્ટેરિયા, વાયરસ, ફાયટોપ્લાઝ્મા, પ્રોટોઝોઆ, શેવાળ અને નેમાટોડ્સ), તેમની લાક્ષણિકતાઓ અને વર્ગીકરણ, છોડના રોગોના બિન–પરોપજીવી કારણો, ચેપ પ્રક્રિયા, છોડના રોગકારક જીવાણુઓનું અસ્તિત્વ અને ફેલાવો, છોડના રોગ વ્યવસ્થાપનના સિદ્ધાંતો અને પદ્ધતિઓ, સંકલિત છોડ રોગ વ્યવસ્થાપન, રોગ નિયંત્રણ રસાયણોનું વર્ગીકરણ (તાંબુ અને સલ્ફર આધારિત ફૂગનાશકો, પ્રણાલીગત ફૂગનાશકો, બાયો–કોન્ટ્રો! એજન્ટો, નેમાટીસાઇડ્સ અને જીવાણુનાશકો)

(C) બાગાયતી પાકોમાં રોગ અને જીવાત વ્યવસ્થાપન

જીવાતો: વનસ્પતિ પાક જેવા કે ટોનિયાટો, રીંગણ, ભીંડા, મરચાં, કોબી, ફૂલકોબી, ડુંગળી, લસણ, બટાકા, હળદર, કાકડી શાકભાજી, કંદ પાક, ફળોના પાક જેવા કે માર, સપોટા, સાઇટ્રસ, કેળા, દાડમ, કસ્ટર્ડ એપલર ઓનલા, બર અને ગ્રેવા; ફૂલોના પાક જેમ કે ગુલાબ, રેરીગોલ્ડ, ક્રાયસન્થેમમ, સ્પાઈડર લીલી, ટ્યુરોઝ.

રોગ: લક્ષણો, ફેલાવાની રીત અને અસ્તિત્વ, અનુકૂળ હવામાન પરિસ્થિતિઓ અને શાકભાજી પાકોના સંચાલન જેમ કે ટામેટા, રીંગણ, ભીંડા, મરચાં, કોબી, કોબીજ, ડુંગળી, લસણ, બટાકા, હળદર, કાકડી શાકભાજી, કંદ પાક, ફળોનો પાક જેમ કે કેરી, સપોટા, સાઇટ્રસ, કેળા, દાડમ, કસ્ટર્ડ સફરજન, આઓણા, બર અને જામફળ, ફૂલોના પાક જેમ કે ગુલાબ, ગલગોટા, ક્રાયસન્થેમમ, સ્પાઈડર લીલી, ટ્યુરોઝ.

7. મૂળભૂત વિજ્ઞાન **(૧૦ ગુણ)**

(A) વનસ્પતિશાસ્ત્ર પરિચય

વનસ્પતિશાસ્ત્રનો પરિચય અને છોડનું સામાન્ય વર્ગીકરણ. લાક્ષણિક ફૂલ છોડના ભાગો. મૂળ, થડ, પાંદડા અને ફૂલોના આકુતિશાસ્ત્ર. છોડના પેશીઓની રચના અને પ્રકારો. એકદળીય અને દ્વીદળીય છોડના થડ, મૂળ અને લાક્ષણિક પાંદડાની આંતરિક રચના, ક્લેમીડોમોનાસ છોડની પેઢીઓના પરિવર્તનના ખાસ સંદર્ભ સાથે જીવન ચક્રનું મહત્વ: રાઈઝોપસ, ફ્નારિયા, એડિઅન્ટમ, પિનસ અને ફૂલોના છોડ. પર્યાવરણના સંબંધમાં છોડનું મહત્વ.

(B) સૂક્ષ્મજીવવિજ્ઞાન પરિચય

સુક્ષ્મજીવવિજ્ઞાન્નો ઈતિહાસ અને અવકાશ. સૂક્ષ્મજીવોની શોધ, સ્વયંભૂ પેઢી સિદ્ધાંત, રોગના સુક્ષ્મતંતુનાં સિદ્ધાંત, કાર્બનિક અને અકાર્બનિક પદાર્થો પર સૂક્ષ્મજીવીય અસર, ભારતમાં સૂક્ષ્મજીવવિજ્ઞાનનો વિકાસ અને સૂક્ષ્મજીવીય વિશ્વની રચના, માઇક્રોસ્કોપી અને નમૂના તૈયારી, માઇક્રોસ્કોપ, સરળ અને વિભેદક રંગોનું સ્થાપન, વિભેદક સ્ટેનિંગ, પ્રોકેરીયોટિક અને યુકેરીયોટિક કોષો વચ્ચેનો તફાવત, પ્રોકેરીયોટિક કોષોનું માળખું અને કાર્યો, સંસ્કૃતિ માધ્યમોના પ્રકારો અને પૂર્વ–સંસ્કૃતિ તકનીકો, બેક્ટેરિયલ, યીસ્ટ અને માયસેલિયલ વૃદ્ધિ વળાંકના મોડેલોમાં સૂક્ષ્મજીવીય વૃદ્ધિ, બેક્ટેરિયલ વૃદ્ધિનું માપન, વાયરસના સામાન્ય ગુણધર્મો અને બેક્ટેરોફેજનું સંક્ષિપ્ત વર્ણન, બેક્ટેરિયલ આનુવંશિકતાનો સામાન્ય સિદ્ધાંત, આનુવંશિક સામગ્રી તરીકે ડીએનએ, એન્ટિબાયોસિસ, સહજીવન, ઇન્ટ્રામાઇક્રોબાયલ અને એક્સ્ટ્રા–માઇક્રોબાયલ એસોસિએશન

(C) વનસ્પતિ સંવર્ધનના સિદ્ધાંતો

વનસ્પતિ સંવર્ધનના ગતિશીલ વિજ્ઞાન, સર્વધનશાસ્ત્રમાં આનુવાશિક આધાર, મુળ ઉદભવસ્થાન . માત્રાત્મક અને પરમાણુ, ભારતમાં વનસ્પતિ સંવર્ધનની મર્યાદાઓ, મુખ્ય સિદ્ધિઓ, ભવિષ્ય માટે લક્ષ્ય નિર્ધારણ. જાતીય પ્રજનન (પર–પરાગનયન અને પરાગનયન), અજાતીય પ્રજનન, પરાગનયન નિયંત્રણ પદ્ધતિ (વિસંગતતા અને વંધ્યત્વ અને વસ્તી માળખા પર પ્રજનન

પ્રણાલીઓની અસરો). પોલીજેનિક વિવિધતા અને સંવર્ધન વ્યૂહરચનાના આનુવંશિક ઘટકો, પાક સંવર્ધનના આધાર તરીકે પસંદગી અને માર્કર સહાયિત પસંદગી, વર્ણસંકરીકરણના વર્ણસંકરીકરણ અને તેની પસંદગીના ધોરણો, છોડની પસંદગી; વનસ્પતિઓમાં સિમ્પલ ક્રોસિંગ,બલ્ક ક્રોસિંગ, કોમ્પલેક્ષ ક્રોસિંગ જેવી વર્ણસંકરીકરણથી ઉત્પાદિત વનસ્પતિ, સામાન્ય અને ખાસ સંવર્ધન તકનીકો. વિષમતા ખ્યાલો, અંદાજ અને તેનો આનુવંશિક આધાર. જૈવિક અને અજૈવિક તાણ સામે પ્રતિકાર માટે સંવર્ધન, પોલીપ્લોઇડી સંવર્ધન, મ્યુટેશન સંવર્ધન

(D) જીનેટિક્સ અને સાયટોજેનેટિક્સના સિદ્ધાંતો

જિનેટિક્સની ઐતિહાસિક પૃષ્ઠભૂમિ, સિદ્ધાંતો અને પૂર્વધારણાઓ, આનુવંશિકતાનો ભૌતિક આધાર, કોષ પ્રજનન, સમભાજન, અર્ધસુત્રીભાજન અને તેનું મહત્વ, વનસ્પતિમાં પ્રજનન પ્રક્રિયામાં જીન ઈફેકટ, મેન્ડેલિયન જિનેટિક્સ–મેન્ડેલના આનુવંશિકતાના વંઘત્વ સિદ્ધાંતો, મેન્ડેલિયન વારસાથી વિચલન, પ્લિઓટ્રોપી, થ્રેશોલ્ડ લક્ષણો, કો–ડોમિનેશન, પેનિટ્રન્સ અને અભિવ્યક્તિ, વારસાનો રંગસૂત્ર સિદ્ધાંત, જનીન ક્રિયાપ્રતિક્રિયા, મોનોહાઇબ્રિડ અને ડાયહાઈબ્રિડ રાશનમાં ફેરફાર, આનુવંશિક કોડ, આનુવંશિકતાનો રાસાયણિક આધાર, ડીએનએનું માળખું અને તેની પ્રતિકૃતિ, ડીએનએ અને આરએનએને આનુવંશિક સામગ્રી તરીકે સાબિત કરવાના પુરાવા, પરિવર્તન અને તેમનું વર્ગીકરણ, રંગસૂત્રીય વિકૃતિઓ, રંગસૂત્ર રચના અને સંખ્યામાં ફેરફાર.

(E) ક્રોપ ફિજીયોલોજી– પરિચય

છોડમાં પાણીનો સંબંધ: છોડના ચયાપચયમાં પાણીની ભૂમિકા, અભિસરણ, શોષણ, પ્રસરણ, પાણી સંભવિતતા અને તેના ઘટકો, છોડમાં પાણી સંભવિતતાનું માપન, પાણીનું શોષણ, શોષણની પદ્ધતિઓ, દ્રાવણની ઉદ્વગતિ, . રંધિકાનું વિતરણ, માળખું,વર્ગીકરણ, ખુલવાની પદ્ધતિઓ અને રંધિકાઓનું બંધ થવું, ઓસ્મોટિક દબાણ, ગટ્ટેશન, બાષ્પોત્સર્જનની પદ્ધતિઓ અને તેને અસરકરતા પરિબળો,. વિવિધ પ્રકારના તાણ–પાણી, ગરમી અને ઠંડી સહનશીલતા, સહનશીલતાની પદ્ધતિ. છોડના પોષણની આવશ્યકતા, શોષણની પદ્ધતિ, છોડના ચયાપચયમાં ભૂમિકા, પ્રકાશસંશ્લેષણ, પ્રકાશસંશ્લેષણનું મહત્વ, હરિતકણોની રચના અને કાર્ય, ડાર્ક અને લાઇટ પ્રતિક્રિયાઓ, CO- ફિક્સેશન, જૈવિક નાઇટ્રોજન ફિક્સેશન, C3, C4 અને CAM, C4 માર્ગના ફાયદા, ફોટોરેસ્પીરેશન અને તેના પરિણામો. પ્રકાશસંશ્લેષણને અસર કરતા પરિબળો. શ્વસન, ગ્લાયકોલિસિસ, TCA ચક્ર અને ઇલેક્ટ્રોન પરિવહન સાંકળ, ATP સંશ્લેષણ અને પરિબળો, શ્વસનને અસર વિગેરે,

(F) પર્યાવરણ: પરિચય, વ્યાખ્યા અને મહત્વ. સજીવો સાથે પર્યાવરણીય ક્રિયાપ્રતિક્રિયાના ઘટકો. વૈશ્વિક અને ભારતીય પર્યાવરણ ભૂતકાળ અને વર્તમાન સ્થિતિ, પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ અને પ્રદૂષકો. હવા– પાણી, ખોરાક, જમીન, ધ્વનિ પ્રદૂષણ, સ્ત્રોતો, કારણો અને, પ્રકારો, ધુમ્મસ,

એસિડ વરસાદ, વૈશ્વિક સહ–ઉષ્ણતામાન, ઓઝોન છિદ્ર, એક્સિટ્રોફિકેશન, ગટર અને જોખમકારક કચરાનું વ્યવસ્થાપન. માનવ, સજીવો અને પર્યાવરણ પર વિવિધ પ્રકારના પ્રદૂષણનો પ્રભાવ. ઝેરી પદાર્થોના જૈવિક વિસ્તરણનો પરિચય, વનનાબૂદી સ્વરૂપો અને કારણો, પર્યાવરણ સાથેના સંબંધો, પ્રદૂષણ નિવારણ તથા નિયંત્રણ તકનીકી અને સામાજીક પગલાં અને ઉકેલો, પર્યાવરણીય સંરક્ષણ માટે ભારત, આંતરરાષ્ટ્રીય અને સ્વૈચ્છિક એજન્સીઓના આદેશો અને પ્રવૃત્તિઓ. આંતરરાષ્ટ્રીય પરિષદો, સંમેલનો અને સમિટની મુખ્ય સિદ્ધિઓ. ભારતમાં પર્યાવરણીય નીતિ અને કાયદો. પર્યાવરણીય અસર મૂલ્યાંકનનો પરિચય. પર્યાવરણીય અધોગતિના કારણો–સામાજિક–આર્થિક પરિબળો. માનવ વસ્તી વૃદ્ધિ અને જીવનશૈલી. સ્ત્રોત

(G) પ્રાથમિક પાક જીવ–રસાયણશાસ્ત્ર

કાર્બોહાઈડ્રેટ્સની રચના, કોરેન્સ વર્ગીકરણ અને માળખું, સમલૈંગિકતા, ઓપ્ટિકલ પ્રવૃત્તિ, ગુણધર્મોમાં ઘટાડો વિગેરે.. એસિડ અને આલ્કલી સાથે પ્રતિક્રિયા ,ઓઝોન સરચના. લિપિડ્સનું વર્ગીકરણ, મહત્વપૂર્ણ ફેટી એસિડ અને ટ્રાઈગ્લિસરાઈડ્સ, ન્યુટ્રિલ ફેટી એસિડ્સ. ભૌતિક અને રાસાયણિક નિયંત્રણ, ઓઈલ અને તેમની કડવાશ, ફોસ્ફોલિપિડ્સના પ્રકારો અને મહત્વ, છોડના રંગદ્રવ્યો, હરિતદ્રવ્ય અને કેરોટીનોઈડ્સની રચના અને કાર્ય, પ્રોટીન– વર્ગીકરણ, કાર્ય અને દ્રાવ્યતા, એમિનો એસિડનું વર્ગીકરણ અને માળખું, આવશ્યક એમિનો એસિડ, એમિનો એસિડના ગુણધર્મો, રંગ પ્રતિક્રિયાઓ, એમ્ફોટેરિક પ્રકૃતિ અને સમલૈંગિકતા; પ્રોટીનનું પ્રાથમિક માળખું, દ્વિતિય, તૃતીય અને ચતુર્થ ગુણધર્મો, ઉત્સેચકો: વર્ગીકરણ અને ક્રિયાની પદ્ધતિ; ઉત્સેચકોની ક્રિયાને અસર કરતા પરિબળો, સહ–પરિબળો અને સહ–ઉત્સેચકો. સહ–ઉત્સેચકો/સહ–પરિબળો તરીકે વિટામિન અને ખનિજો. કાર્બોહાઈડ્રેટ ચયાપચય – ગ્લાયકોલિસિસ અને TCA-ચક્ર

8. સામાજિક વિજ્ઞાન (૧૦ ગુણ)

(A) વિસ્તરણ શિક્ષણ પરિચય

વિસ્તરણ શિક્ષણની વ્યાખ્યા, જરૂરિયાત અને સિદ્ધાંતો. –કૃષિમાં નવીનતમ વલણો. વિસ્તરણ શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અને ઉપયોગ અને સ્વરૂપ (માત્ર) અનુસાર વર્ગીકરણ. વિવિધ શિક્ષણ પદ્ધતિઓનો વિગતવાર અભ્યાસ – પોસ્ટર, પત્રિકા, ફ્લેશ કાર્ડ. મેથડ પ્રદર્શન, પરિણામ પ્રદર્શન, અને ક્ષેત્ર પ્રવાસ. સંદેશાવ્યવહાર – સંદેશાવ્યવહારનો અર્થ અને મહત્વ સંદેશાવ્યવહારના તત્વો સંદેશાવ્યવહાર કૌશલ્ય, લેખન, પત્રવ્યવહાર કૌશલ્ય વિગેરે. KVK, ATMA, કિસાન કોલ સેન્ટર અને ATICનો કોન્સેપ્ટ

(B) સામાજિક અને કૃષિ વનવિદ્યા

આબોહવા, જમીનની, પરિસ્થિતિઓ, પૂર, ધોવાણ, માનવ આરોગ્ય અને મનોરંજન પર વન પ્રભાવ. સામાજિક વનીકરણ કોન્સેપ્ટ, જરૂરિયાત, ઉદ્દેશ્યો અને સામાજિક વનીકરણનો અવકાશબળતણ,ઘાસચારો અને તેના ઉત્પાદન માટે વિવિધ વૃક્ષોની પ્રજાતિઓ સુબાબુલ, અગઠિયો, નીલગિરી, શરૂ, લીમડો, બાવળ, સાગ, આમલી, ટેપિઓકા, ચંદન વિગેરે

વનીકરણની વ્યાખ્યા, અવકાશ અને ઉદ્દેશ્યો. ખેતી વનીકરણમાં પવન અટકાવવા વ્રુક્ષોની જાતો,માપદંડ અને ડિઝાઇન: ખેતી વનના પ્રકારો – વાણિજ્યિક અને બિન–વાણિજ્યિક ખેતી વનીકરણ, ખેતી વનીકરણમાં બહુહેતુક વૃક્ષોનો અવકાશ અને મર્યાદાઓ કૃષિ–વનીકરણ પ્રણાલીઓના વર્ગીકરણની વ્યાખ્યા, જરૂરિયાત, અવકાશ, ઉદ્દેશ્યો અને લાભો, કૃષિ–વનીકરણ માટે યોગ્ય વૃક્ષ પ્રજાતિઓની પસંદગી. મુખ્ય અને ગૌણ વન ઉત્પાદનો.

(C) અર્થશાસ્ત્ર બજાર વ્યવસ્થાપન

અર્થશાસ્ત્રની પ્રકૃતિ અને અવકાશ, વ્યાખ્યા અને પરિચય, અર્થશાસ્ત્રના વિભાગો, ક્રોમિક સિસ્ટમ્સ, અર્થશાસ્ત્રના અભ્યાસ માટેના અભિગમો ગ્રાહક વર્તનનો માનસ સિદ્ધાંત, વપરાશ, માલનું વર્ગીકરણ, તેમની લાક્ષણિકતાઓ, ઉપયોગિતા,તેના માપદંડ, મુખ્ય અને ક્રમિક, ઘટતા સીમાંત ઉપયોગિતાનો કાયદો સમ–સીમાંત ઉપયોગિતાનો કાયદો, ઈનડિફરન્સ વળાંક અને તેના ગુણધર્મો, ગ્રાહક સંતુલન અને માંગનો સિદ્ધાંત, માંગ સમયપત્રક અને ગ્રાફ, બજાર માંગ, પુરવઠાનો કાયદો, પુરવઠા સમયપત્રક અને ગ્રાફ સ્થિતિસ્થાપકતા, કિંમત, આવક અને ક્રોસ સ્થિતિસ્થાપકતા, કુટુંબ ખર્ચ અને ગ્રાહકો સરપ્લસનો કાયદો. થિયરી ઓફ ફેમીલી , ઉત્પાદન–જમીનના પરિબળો અને તેની લાક્ષણિકતાઓ, શ્રમ અને શ્રમનું વિભાજન, વસ્તીના સિદ્ધાંતો. મૂડી અને તેની લાક્ષણિકતાઓ તથા વર્ગીકરણ અને મૂડી રચના, ખર્ચ કોંસેપ્ટ, બજાર સંતુલન, માર્કેટિંગ– વ્યાખ્યા માર્કેટિંગ પ્રક્રિયા, માર્કેટિંગની જરૂરિયાત, માર્કેટિંગની ભૂમિકા, માર્કેટિંગ કાર્યો,બજારોનું વર્ગીકરણ વિવિધ માર્કેટિંગ ચેનલોની ઓળખ, ભાવ ફેલાવો,માર્કેટિંગ કાર્યક્ષમતા એકીકરણ – બાગાયતી/કૃષિ પેદાશોના માર્કેટિંગમાં મર્યાદાઓ તથા માર્કેટ ઈંટેલિજંસ

9. **ઉપરોક્ત ક્ષેત્રોમાં વર્તમાન પ્રવાહો અને તાજેતરમાં થયેલ નવીનતમ પ્રગતિઓ.**

ખાસ નોંધ:

(૧) **Part-A** ના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૧) ભારતનું બંધારણ અને વર્તમાન પ્રવાહોના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.
(૨) ગુજરાતી કોમ્પ્રિહેન્શનના પ્રશ્નો માત્ર ગુજરાતી ભાષામાં રહેશે.
(૩) અંગ્રેજી કોમ્પ્રિહેન્શનના પ્રશ્નો માત્ર અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૨) **Part-B** માટે ભાષા નીચે મુજબ રહેશે.

(૧) શૈક્ષણિક લાયકાતને સંબંધિત વિષય અને તેની ઉપયોગીતાને લગતા પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષામાં રહેશે.

(૩) સંબંધિત મુદ્દા (**Topic**) સામે દર્શાવેલા ગુણ ઉમેદવારોની જાણકારી માટેના સૂચિત ગુણ છે. મંડળ દ્વારા જરૂર જણાયે સંજોગોવસાત તેમાં સામાન્ય ફેરફારને અવકાશ રહેલો છે. જે માટે મંડળ કોઈપણ જાતનું કારણ આપવા બંધાયેલ નથી.

(૪) અભ્યાસક્રમનું ગુજરાતી ભાષાંતર ઉમેદવારોની સમજણ માટે છે. ભાષાંતરના અર્થઘટનના કિસ્સામાં અંગ્રેજી અભ્યાસક્રમમાં દર્શાવેલ બાબતો આખરી ગણવાની રહેશે.

(૫) પરીક્ષાના પ્રશ્નો ગુજરાતી અને અંગ્રેજી એમ બંન્ને ભાષામાં હોય ત્યારે તેવા પ્રશ્નોમાં જો અર્થઘટન અંગેનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થશે તો તે સંબંધે મંડળ દ્વારા સંબંધિત પ્રશ્નને ધ્યાને લઈ કરવામાં આવેલો નિર્ણય આખરી રહેશે.

(૬) સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની પ્રોવિઝનલ આન્સર કી ની પ્રસિદ્ધિ બાદ સ્વૈચ્છિક રીતે/ મળેલા વાંધાઓને ધ્યાને લઈ ફાઈનલ આન્સર કીની પ્રસિદ્ધિમાં કોઈ પ્રશ્ન રદ કરવામાં આવે તો, તેવા સંજોગોમાં રદ થયેલા પ્રશ્નના ગુણની બાકી રહેલા પ્રશ્નના ગુણભારમાં પ્રો–રેટા (**Pro-Rata**) મુજબ ગણતરી કરવામાં આવશે.

(૭) ઉમેદવાર પ્રશ્નનો સાચો જવાબ આપશે તો તે પ્રશ્નને પ્રો–રેટા અનુસાર ફાળવેલ ગુણભાર મુજબ ગુણ આપવામાં આવશે, ખોટા જવાબ આપવાના સંજોગોમાં પ્રશ્નને પ્રો–રેટા મુજબ જે ગુણભાર આપવામાં આવેલો હોય તેના 1/4 માર્ક ઉમેદવારે મેળવેલ ગુણમાંથી ઓછા કરવામાં આવશે.

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની તારીખ અને કોલ લેટર ડાઉનલોડ કરવા માટેનો વિગતવાર કાર્યક્રમ હવે પછી મંડળની વેબસાઈટ પર મૂકવામાં આવશે. જેની સંબંધિત ઉમેદવારોને નોંધ લેવા આથી જણાવવામાં આવે છે.